

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

9. X 1987 • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIX • 300 ЛИН • БРОЈ 1867

АЛЕ
И
БАУЦИ
ИЗ
БАЛКАНСКЕ
МИТОЛОГИЈЕ

Фирма

Веровати или не!

ГУСЛЕ

НАШ
НАРОДНИ
ИНСТРУМЕНТ,
ПРАВЕ СЕ ОД
ЈЕДНОГ
КОМАДА
ДРВЕТА.

ДУД

КОЈИ РАСТЕ У МЕСТУ
РАВЕНА У ДРЖАВИ
ЊУЈОРК (САД), ИМА
ТРИ СТАБЛА, УВЕЗА-
НА У ДВА ЧВОРА.

АКРОБАТСКА ИГРА БАНГРА

ЈЕ НАРОДНА
ИГРА ИЗ
ПЕНШАБА
(ИНДИЈА).
У ЊОЈ
УЧЕСТВУ-
ЈУ ДВА
ИГРАЧА:
ЈЕДАН
ИГРА НА
ЗЕМЉИ,
А ДРУГИ
НА БУГТУ
КОЈИ НА
ГЛАВИ
ДРЖИ
ЊЕГОВ
ДРУГ.

Сеоски дућани

У СОРЛАНДУ (НОРВЕШКА)
НАЛАЗЕ СЕ НА ЈЕДНОМ
НЕНАСЕЉЕНОМ ОСТРВУ.
ДО њИХ СЕ МОЖЕ СТИЋИ
ЈЕДИНО ЧАМЦЕМ.

ВИЛИЈАМ
ЕДВАРД РОЛАНДС
(1839-1927)

БИО ЈЕ МИНИСТАР ПУНИХ
66 ГОДИНА: 37 НА ЦЕЈЛО-
НУ И 29 У ЕНГЛЕСКОЈ.

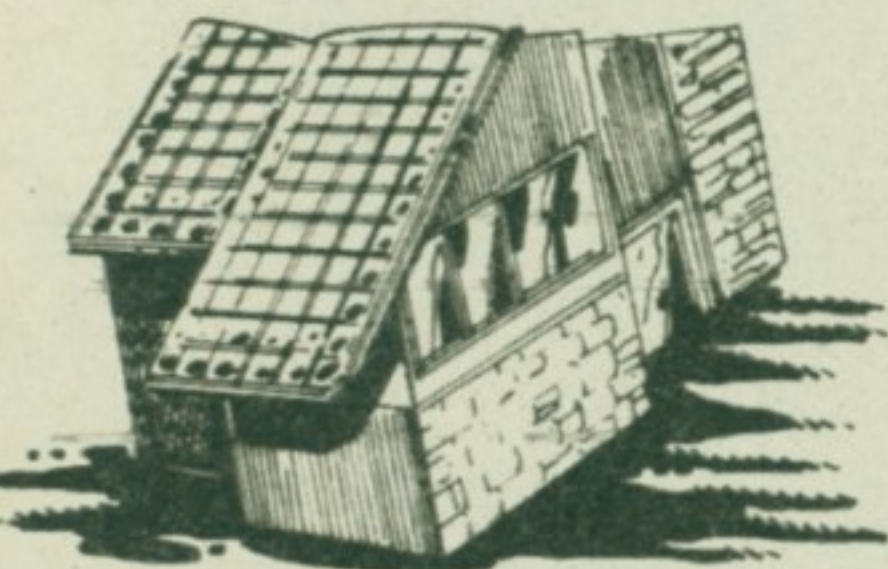

ГРОБЉЕ ОБЕШЕНИХ

ИЗА СУЛТАНСКЕ ПАЛАТЕ У ИСТАНБУЛУ БИЛО ЈЕ
НАМЕЊЕНО САМО ОНИМА КОЈИ НИСУ НИШТА ЗГРЕ-
ШИЛИ АЛИ ИХ ЈЕ СУЛТАН ИПАК ОСУДИО НА ВЕШАЊА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

у Финској је све више ку-
ћа са стакленим крововима, на
стотине стамбених зграда и ус-

танова. Архитекте су у почетку
биле против сматрајући да је то
неприхватљиво у условима су-
рове финске климе. Али, ста-
новници севера Европе били су
упорни: тврде да се у кући са
стакленим кровом осећају
ближе природи.

по мишљењу итали-
јанских физичара Калкана, Фо-
тија и Стразулија најтамнија те-
ла читавог Сунчевог система –
језгро Халејеве комете и Урано-
ви прстенови – састоје се најве-
роватније од метановог леда
који бомбардују брзи протони
Сунчевог ветра. Тукући у лабо-

раторији бели метанов лед сно-
повима протона научници су на
површини леда добили црни по-
лимер с високим процентом уг-
љеника.

од 10 милиона стаба-
ла колико се годишње засади у
градовима Велике Британије
после пет година половина се
осуши. Разлози: слаба нега, ош-
тећење од аутомобила, грађе-
вински радови и оправке пута
као и загађеност земље и вазду-
ха.

пингвини на Фокланд-
ским острвима нагло изумиру,
открио је британски ветеринар
Кејмер. По мишљењу совјет-

ских научника за то су криви
британски ратни бродови који
су учествовали у сукобима с Ар-

гентином око Малвина и оста-
вили иза себе већу количину
нуклеарне радијације. По Бри-
танцима разлог је много једнос-
тавнији: у овој области се вео-
ма интензивно лови риба, па
пингвини цркавају од глади.

становници непалских
села одавно упозоравају да у
њиховим шумама живи медвед
који уопште не личи на обичног
црног медведа. Два америчка
научника која су кренула да то
провере нашла су пет брлога ко-
ји су много спретније уређени

него они хималајских медведа,
ни трагови им нису исти, а и
живе на много стрмијим стена-
ма. Што је најважније откриве-
не су и три лобање чија је ана-
лиза показала да се, вероватно,
ради о новој врсти.

при пушењу у плућима
нагло пада количина витамина
В. Зато пушачу дневно треба
100 пута више витамина В₁₂ него
непушачу и 20 пута више В₆.
Претпоставља се да управо не-

достатак овог витамина постепено доводи до промена у хели-
јама плућа и појаве злоћудних
обољења.

ПАЈА ПАТАК

СИНГАПУРА:

ПАД СВЕ СПРЕМНО

ЗА ПОРАЗ!

Јапанској победи претходио је низ погрешних процена, намерних превида и несхватљивих пропуста Британаца

Петнаестог децембра 1942. године Сингапур су заузели Јапанци. Черчил је то назвао највећом трагедијом у британској историји. Изречено је и ово мишљење: „Топови су били уперени на погрешну страну.“

Топови су, додуше, заиста циљали у погрешном правцу, али то ни издалека није најневероватнија чињеница из приче о паду Сингапура.

Једна флота, два океана

После првог светског рата Британија се нашла у незгодном положају да има империју која се протеже на два океана и флоту која је могла да покрива само један. Како ни једној влади на памет није падало да поморске снаге из Европе трајно пошаље на други крај света (Далеки исток), нађено је једино могуће решење: главнина флоте у једном, али зато поморске базе у оба океана.

Тако је, још пре него што је и саграђена, унапред било одлучено да ће бродови у сингапурску базу упловити тек када јој запрети опасност. Природа те опасности била је још у оно доба јасна – Јапан.

Пошто се, ипак, узимала у обзир могућност да Јапанци крену у напад пре него што флота доплови до сингапурских вода, база је заштићена мрежом топовских батерија постављених дуж обале који су је штитили од напада с мора. Права је истина, дакле, да су фамозни топови заиста били уперени ка мору, али да су циви, разуме се, могле да се окрену и ка копну. Невоља је у томе што Енглези једноставно нису

рачунали на напад с копна.

Постављало се, дабоме, и питање шта ће се догодити уколико Јапан сачека да избије рат који би британску флоту везао за Европу и тек тада крене у напад. Одговор на ово никада није званично изречен јер је могао да гласи само једно – катастрофа.

Све у свему, британски стратегии истицали су неосвојивост сингапурске базе како с мора тако и с копна, а у овом другом случају позивали су се на природну препреку: џунглу. Невоља је била у томе што је већ двадесетих година овог века те џунгле остало веома мало. Огромне површине раскрчене су да би се добило обрадиво земљиште, а за још бољу проходност побринули су се сами Енглези који су дуж Малајског полуострва изградили одличан пут и железничку мрежу који су водили право до Сингапура.

Ове непријатне чињенице на које је у време почетка радова на изградњи базе (1921. године) указао тадашњи заповедник британских снага на Малајском полуострву никада нису доспеле пред Комитет за одбрану царства, највише тело које је кројило одбрамбену политику империје. Да су којим случајем разматране, могле су само да укажу на гадне пукотине у веома скупој и многохваљеној одбрамбеној политици империје. Зато их нико није званично потезао.

Препустите то РАФ-у!

С доласком Хитлера на власт у Немачкој, постало је јасно да је неодржива теза о слању главнине флоте у Сингапур у случају потребе. Да ствар буде још гора, нови заповедник британских снага на Малајском полуострву поновио је тврдњу

Британска предаја 7. фебруара 1942. године: Први слева седи јапански генерал Томијуки Јамашита, прекопута британски генерал Артур Персивал. Три године касније улоге ће бити промењене. Обојица ће присуствовати потписивању капитулације Јапана на америчком броду Мисури. Персивал као тек ослобођен из јапанског заробљеништва, а Јамашита као човек који ће убрзо под оптужбом да је починио ратне злочине завршити на вешалима. У неким круговима та пресуда и данас је спорна.

свог претходника. Напад с копна на сингапурску базу је и те како могућ. Како у том случају одбранити „упориште Империје на Далеком истоку“?

На то питање пожурело је да одговори Краљевско ратно ваздухопловство РАФ. Ми ћемо одбранити Сингапур! Оно што не могу морнарица и копнена војска, може РАФ. Та се тврдња нимало није допала адмиралима и генералима, слушали су је исувише често. РАФ-овци су је, с друге стране, понављали јер су као „нови“ род војске у то доба још морали да се боре за своје признање. Ово је вредно помена утолико што су затегнути односи између ових родова војске имали немалог удела у паду Сингапура.

Било како било, Хитлер је РАФ-овцима пружио прилику да докажу основаност своје тврдње. Рат је био на помолу, флота преко потребна у Европи, а британски стратегии принуђе-

ни да сингапурске одбрамбене линије протегну и на Малајско полуострво јер су се ту сада налазили аеродроми који нису смели да падну у руке непријатељу. Линије су на картама могле да се повуку било где, али армија једноставно није имала довољно трупа да покрије читаво Малајско полуострво. Упркос томе, РАФ је наставио да ужурбаном гради аеродроме широм полуострва без договора са војском која је једног дана требало да их штити. (Није за занемаривање податак да тамошњи заповедник авиације и заповедник копнене војске тако рећи нису говорили један с другим).

Тако су, пред сам рат, стајале ствари. Године 1938. отворена је велика поморско-ваздушна база без флоте, практично без одбране с копна, с много раштрканих аеродромчића и – без авиона. То се у званичној пропаганди називало „неосвојивом тврђавом“.

Две године касније ос-

лањање на пуку пропаганду постало је крајње опасно. У лето 1940. сачињено је нешто што се звало „Далекоисточна анализа“. РАФ је и званично задужен за одбрану Сингапура и Малајског полуострва. Одређен је и магични број од 336 савремених, првокласних авиона који ће тај задатак обавити. Док РАФ не попуни своје редове, гарнизон копнене војске, ојачан новим снагама, требало је да држи Малајско полуострво. Да би све то функционисало како треба, створен је и нов командни пункт са седиштем у Сингапуру, Далекоисточна команда.

Чак и на папиру, Анализа је патила од несхватљивих слабости. Најизразитија је свакако била претпоставка да ће Јапанци услужно сачекати да се Енглези добро утврде, а тек потом кренути у напад.

Што се Далекоисточне команде тиче, материјализовала се у облику пензионисаног па активира-

ног генерал-пуковника авијације сер Роберта Брук-Попама, човека ограничених способности кога су на нову дужност послали са подједнако ограниченим овлашћењима.

РАФ није чак ни покушао да обезбеди авионе чији је број сам одредио као неопходан за извршење повереног задатка. Децембра 1941. на Малајском полусотрву налазило се 180 летелица од којих ни за једну нипошто није могло да се каже да је „савремена“.

Другим речима, све је било спремно за катастрофалан пораз.

Случај „Аутомедон“

Приликом преузимања дужности сер Брук-Попама није добио копију „Далекоисточне анализе“, документа који је и те како требало да га се тиче. Тешко је рећи шта је не схватљивије, чињеница да му је нису дали или чињеница да је сам није тражио. Било како било, пошто је већ отпутовао за Сингапур, неко се досетио да би му је, на крају крајева, ипак ваљало доставити. И копију су послали. Само не авионом, не чак ни неким ратним бродом. У запечаћеној торби за дипломатску пошту, поверили су је капетану трговачког брода „Аутомедон“.

Једанаестог новембра 1940. године „Аутомедон“ је у Индијском океану заробио немачки ратни брод „Атлантис“. Немци су у бродском трезору нашли 60 поштанских врећа у којима се налазила целокупна строго поверљива пошта за Сингапур: нове шифре за ратну морнарицу и трговачку флоту, шест милиона свеже одштампаних колонијалних британских долара и — копија Далекоисточне анализе.

Капетан „Атлантиса“ Бернхард Роге је свој невероватни улов сместа послао у Кобе једним норвешким танкером који је раније заробио. Танкер је на одредиште стигао 4. децембра. Сутрадан је немачки војни аташе у Токију, адмирал Венекер, помно читао строго поверљива британска документа. Двадесет и четири часа касније извештај о њиховој садржини упућен је у Берлин. Само, адмирал је био далеко опрезнији од својих непријатеља. Поруку је послао копненом линијом преко Сибира која је била ван домашаја енглеских шифрата. Хитлер је наредио да се извештај истог часа покаже јапанском војном

аташеу који је 12. децембра радиом послао Токију сопствени извештај о извештају.

Ову последњу поруку ухватили су амерички везисти. Невоља је била у томе што Американци у то доба још нису провалили шифре којима се

служила јапанска морнарица. Порука је дешифрована — 19. августа 1945. године.

Мада су одраније знали да сингапурску базу заправо нема ко да брани, Јапанци су на руке добили обавештајне податке о којима су само могли да

сањају. Никакво чудо стога што је после пада Сингапура капетану Бернхарду Рогеу јапански цар лично уручио самурајску сабљу.

И те како је, међутим, нешто друго чудно. Черчил никада није обавестио Брук-Попама да су

документа са „Аутомедона“ пала у руке непријатељу.

Неславан крај Черчилове „мале демонстрације силе“

Јапанци су кренули у напад 8. децембра 1941. године, дан после Перл Харбора. Сер Брук-Попама је у међувремену смењено генерал А. Е. Персивал. Разлика између њих двојице се, углавном, сводила на имена. Генерал Персивал је, истини за вољу, био прилично способан штабни официр, али му се до тада никада није пружила прилика да командује снагама већим од батаљона, поготово не на фронту. Његови потчињени у Сингапуру су то знали и понашали су се одговарајуће.

Углавном, непријатељ је у одсудном тренутку затекао генерала Персивала у не може бити горем положају. Највећи део његових снага и тако рећи сви авиони РАФ-а налазили су се у стању приправности, али на положајима за операцију „Матадор“. Операцију је много раније испланирао лично Персивал, а после дугог оклевања, пред сам јапански напад, Лондон отказао. Невоља је била у томе што је „Матадор“ требало да буде офанзивна операција и што су Персивалове трупе, уместо да нападају, сада морале да се бране. То је значило да њихов распоред више ни најмање није одговарао ситуацији на бојном пољу.

Остатак снага био је без много везе раштркан по читавом Малајском полуострву. А. Е. Персивал није имао ни план одбране (сматрао га је погубним за морал људства), ни план повлачења.

Јапанци су, разуме се, напали из правца који је Енглезима најмање одговарао: с копна. Искрцали су се на северу Малајског полуострва и кренули на југ, ка Сингапуру. Имали су и подршку авијације и морнарице. Прво су збрисали ионако мршаве ударне снаге РАФ-а. Затим је на ред дошла „флота“ која се у стварности састојала од четрнаест ратних бродова. Томе треба додати и нов новцасти бојни брод „Принц од Велса“ и бојни „Крсташ „Рипалс“ које је Черчил у недостатку праве флоте послао на Исток с намером да непријатељу пружи „малу демонстрацију силе“.

Приказивање поменуте силе трајало је свеукупно 48 сати. Толико је „Прин-

Илустровао: Брана Јовановић

цу од Велса" и „Рипалсу" било потребно да од сингапурске луке доплове до места где су их 10. новембра пресрели јапански авиони и за сат потопили. Кренули су, иначе, на свој први задатак: напад на јапанске бродове у луци Сонгкла.

РАФ је био десеткован, два најмоћнија брода непостојеће флоте на дну мора. Остала је копнена војска. Од почетка до краја операције генерал Персивал био је бројчано надмоћнији. Сто хиљада његових према, отприлике, 35 хиљада непријатељских војника. Генерал Персивал је, такође, био и лош стратег.

Генерале, муницију утрошите на непријатеља!

До почетка фебруара Енглези су потиснути са Малајског полуострва, а Јапанци стајали на северној обали теснаца Цохор одакле су голим оком могли да виде свој циљ.

Кад су већ неславно губили, Британци су одлучили да им повлачење буде у духу империјалне гиздавости: у Сингапур се последња, свечаним кораком, повукла јединица Шкотланђана предвођена преживелим гајдашем. Затим је вештачки насип који спаја град с копном дигнут у ваздух. Доследно свему осталом, експлозија је само делимично оштетила насип.

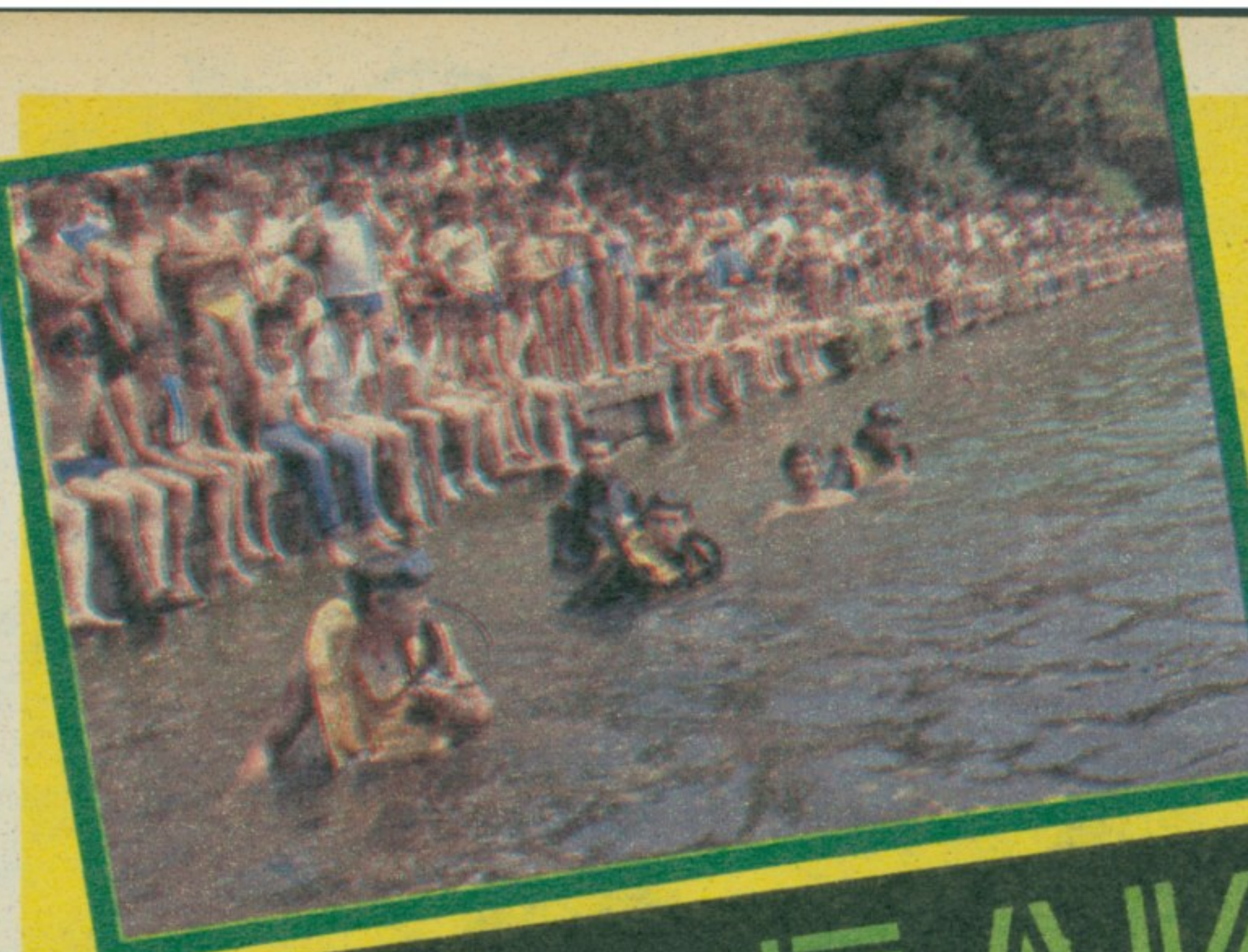
Јапанци су, практично, победили. Највећи број резервоара из којих се град снабдевао водом био је у њиховим рукама, непријатељ сатеран на острвце које су могли даноноћно да бомбардују.

У граду је завладала паника. Дезертери су заседали бродове одређене за евакуацију радарских јединица и стручњака којих непријатељ није смео да се докопа. Генерал Персивал је од Лондона затражио одобрење да уништи преостале залихе муниције. „Уништите је тако што ћете је испалити на непријатеља", гласио је Черчилов одговор.

После 75 дана борби, 15. фебруара 1942. године, генерал Персивал је у хали напуштене „Фордове" фабрике предао Сингапур и све своје трупе двома јапанским дивизијама чије су резерве муниције биле на измаку.

Када се све узме у обзир, испада да заиста није било много важно у ком су правцу били окренути они топови.

Мина Илић

СОМ
ИПАК БИО
ПАТКА

Изловљавање је почело, маса света нестрпљиво очекује вађење мреже. Ту су и рониоци спремни да прискоче у помоћ

ВЕЕЕЕЛИК... К"О ВАГОН...

КАКО ЈЕ У БАНАТСКОЈ БЕЛОЈ ЦРКВИ ПРОТЕКАО НЕВИЂЕН ЛОВ НА БРКАТОГ ГОСПОДИНА SILURUS GLANIS ИЛИ ПРИЧА О ДИВЉЕЊА ДОСТОЈНОМ ПОКУШАЈУ ДА И МИ СВОЈУ „НЕСИ" ИМАМО...

Глас је био врло уверљив, а и припадао је човеку од положаја:

— По причању очевидаца, а нема разлога да их не уважимо, у Језеру борави сом тежак преко 100 килограма. Можда и неколико њих нешто мањих. Све смо предузели да га изловимо. Из два разлога: први, уништава млађ и, други, биће то туристичка атракција важна за просперитет наше вароши.

Глас је био власништво Слободана Морун, главног организатора „приредбе" и секретара овдашњег Туристичког савеза. Моћан глас који је 18. јула на обале Белоцркванског језера, једног од седам на овом

Дунавски аласи лагано извлаче мрежу, нечег, изгледа, има

простору, успео да окупи близу десет хиљада душа у вароши што броји тек дванаест хиљада житеља. У центру пажње био је бркати господин Silurus glanis, што ће рећи — сом. Само не обичан, сомчина права.

У помоћ су пристигла петорица искусних дунавских аласа. Божо Антонијев, један од њих, прича за новине:

— Синоћ смо бацили

1400 метара специјалне мреже од 100 мтм, и шпартали језеро у цик-цак. Не би смео да нам умакне, ако га има... Ја сам чуо причу да су га неки рониоци приметили, мада је он, толики, непокретан. Завлачи се у муљ, лежи и чека да му нешто утрчи у уста. Покушали смо зујањем пенти да га покренемо...

Слободан Морун је прилично несрећан. Преварио га месна блех-музика,

није дошла да својим музицирањем са обале плаши несити. Отишли на неку сахрану. Ипак, биће нешто, мора бити.

Ближи се подне, маса је нестрпљива. Рибарским причама никад краја. У њима нису сомови већ права чудовишта. Ипак, поуздано се зна да је, дотад, највећег уловио рибар Нокле, пре тридесет година. Кад га је преварио на пиле као мамац, везао је канап за

У мрежу намењену „чудовишту“, уплео се, ни крив ни дужан, и овај амур.

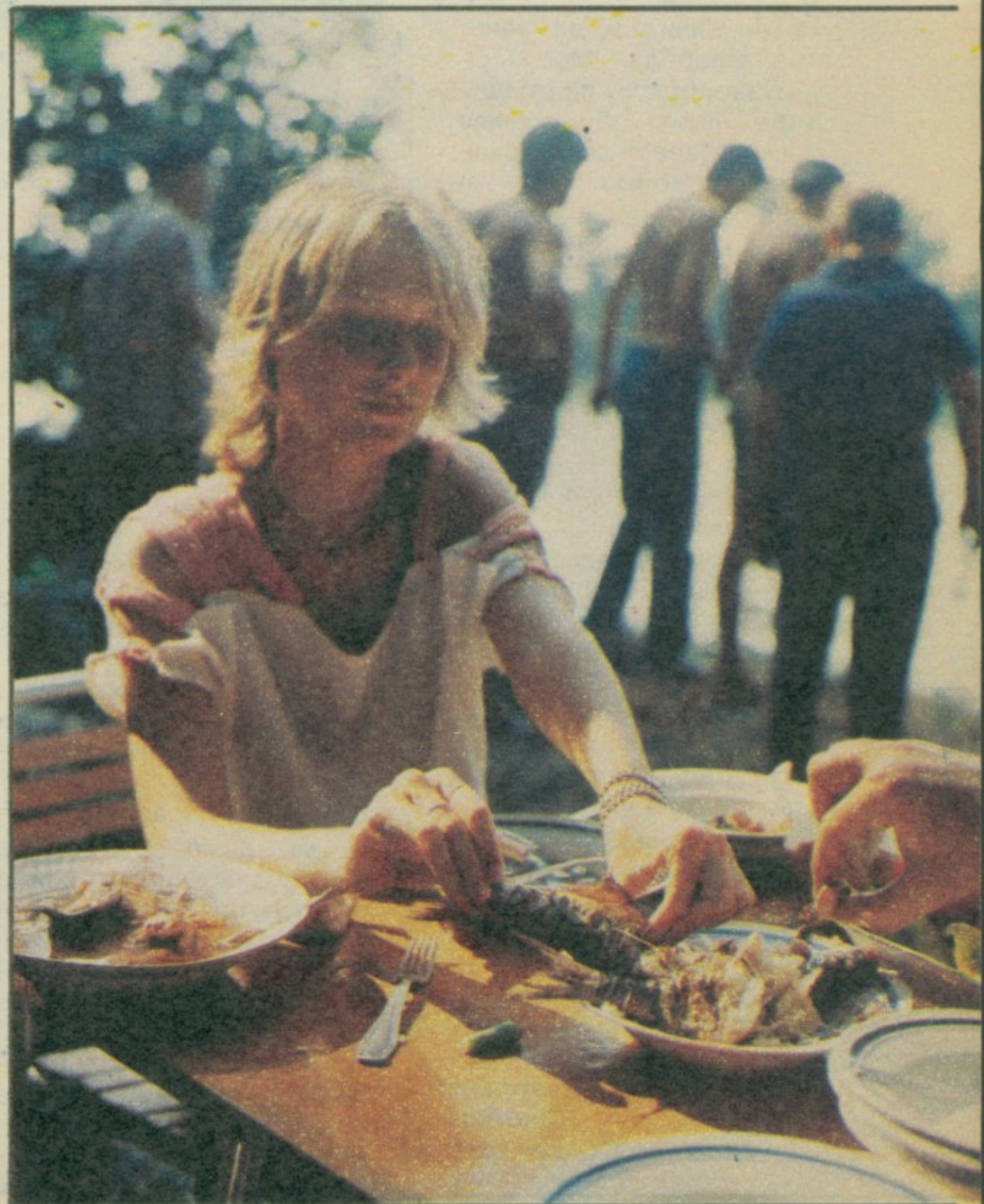
НАСТАВАК НА 8. СТРАНИ

Уффф, какав је то сом био, ал' побеже.

Поуздано се зна да ни мирис чорбе није успео да натера „Неси“ да се помери из свог муљевитог станишта.

Било како било, Одбор за изловљавање сома – све мудре и седе главе – био је више него задовољан. У ресторану на обали плануло је 10 хиљада плескавица и преко 30 хиљада пива и сокова. Сомови су и даље наше национално добро.

Божо Антонијев, алас, показује окупљеним толстобика тешког тридесетак килограма. Боље ништа...

врбу и тако га савладао. После га окачили о бандеру претходно измеривши 59 kg.

У овдашњем Клубу за тзв. активности на води мирно седе рониоци. Они су главни сведоци да је „Неси“ ипак ту.

— То су приче, не знам чије. Нико га у Клубу није видео. Већ десет година роним и претражио сам сваки центиметар Језера — смеје се Драган Попов, секретар Клуба. — Рибе има, али ни случајно толике...

Разговор угодни прекида Дејан Ивановић, пилот:

— Почетком јула надлетео сам Језеро и на средишњем угледао нешто црно, као острво... Мора да је то тај сом...

Рониоци ћуте. Ипак, помоћи ће дунавским аласима да га извуку. Такав је договор, изнад свега је просперитет вароши.

Тачно у 14 часова, уз громогласно навијање масе, крећу чамци. Почиње дизање мрежа. С обале се само наслућује ток радње. Барба Жива Јованов, седамдесета му је, у центру пажње:

— Неће они ништа да нађу... А лепо сам им рекао да и мене поведу, нико не познаје сомове боље од мене... За њих је најбољи мамац печена кокош...

Глас из масе додаје:

— 'Ајде, Живо, молим те, ухвати мене на тај мамац.

С друге обале, ближе аласима, наслућује се махање. Чини се да нечег има. Слободан Морун се узмывао, брк му се смеши. Биће нешто. До гомиле стиже обавест да је бркајлија побегао из мреже. Уздаси разочарења. Је ли то могуће?!

Чамац са тв-екипом — важан догађај ваља забележити на траци — упловљава поред ресторана.

— Где је? Јесте ли га видели? Колики је... — плусак питања.

Одговор уверљив, не трпи сумњу:

— Био је вееелик... к'о вагон... Само побеже, а и нама се баш тада десило малер с камером...

За њима долазе дунавски аласи. Показују мрежу с великом рупом... Овуда је побегао... Из гомиле нов глас, личи на чика Живин:

— То су они мрежу поцепали пре него што су кренули на Језеро...

Silurus glanis Велики остао је у муљу. И причама. Цех је платило неколико толстолобика, амура и шарана. Тек за рибу чорбу.

П. Милатовић

Снимио:

Милинко Стефановић

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК НА ТРАГУ

Поглед на Иванку: дворца који крије многе тајне; све слике и намештај, драгоцени за нашу повест, волшебни су нестали

ТАЈНА ДВОРЦА ИВАНКА

НА ДО САДА
НЕОБЈАШЊИВ НАЧИН
ИЗ ПРЕЛЕПОГ ЗДАЊА
МИХАИЛА
ОБРЕНОВИЋА, У
ОКОЛИНИ
БРАТИСЛАВЕ
НЕСТАЛА СУ МНОГА
УМЕТНИЧКА ДЕЛА И
ДРУГЕ
ДРАГОЦЕНОСТИ
НАШЕ ИСТОРИЈСКЕ
БАШТИНЕ

Профица Јулија дуго је пребирала по писмима које је чувала у интарзираној комоди у салону дворца у Иванки. По козна који пут држала је у руци писмо које јој је кнез Михаило, њен бивши муж, упутио у Лондон где је она била 1863. у важной државној мисији. Њено лице сада готово опточено густим слојем пудера, украсио је осмех.

Шта је измамило присе-нак ведрине у тој жени у црнини? Да ли се присетила њиховог необичног сусрета у ћесарској Вијени, можда јој је годила та кнежевска оданост, или је на тренутак била у мислима у Млечима, где је ишчекивала грофа Карла Аренберга — свог другог драгана. Та погружена жена, која није излазила из веле-лепних одаја старог здања Грасалковића у Иванки, примала је само сеоског свештеника. Да ли је он

био у њеној близини тог дана на размеђу векова. Све ће то остати велика тајна, јер данас у том здању са „изрјадним парковима“, нема ни Михаиловог портрета, који је по посебној поруџбини радио бечки професор Купелвизер, а ни изванредног Јулијиног портрета из 1863.

Разлучење постеље и стола

Ко је била Јулија Хуњад, која је била окићена ореолом краљице бечких балова. Хроничари веле-лепних свечаности у Бечу забележили су да је она уживала наклоност цара Франца Јосифа, чија је била омиљена партнерка. Подржавала ју је камарила грофа Шварценберга, која је изабрала „неутешног принца без престола“ за њеног животног сапутника. Реч је о Михаилу Обреновићу, који је педесетих година прошлог столећа,

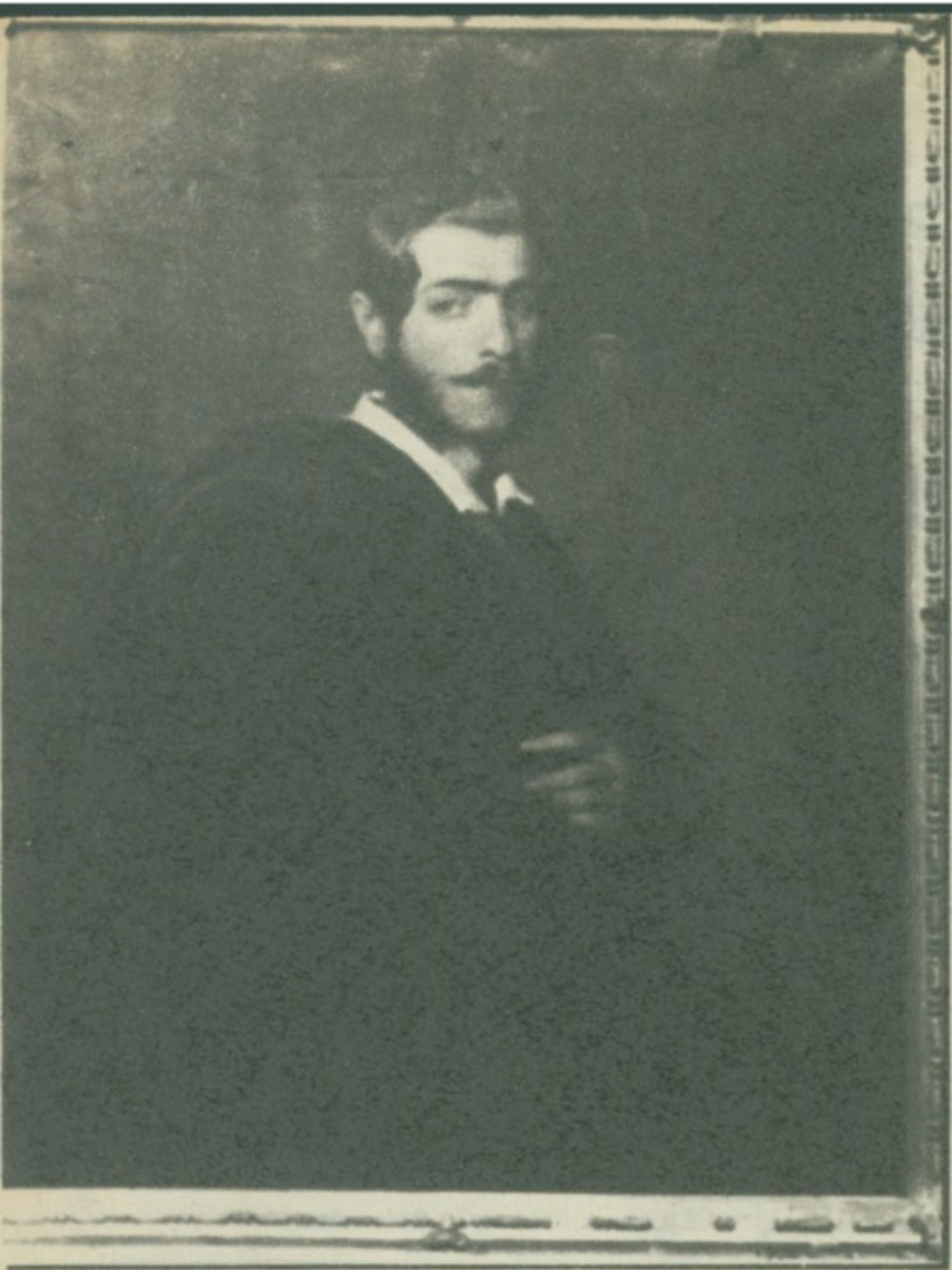
маштао о повратку у Србију. Вратио се у домовину тек кад је Милош други пут преузео власт.

Са Михаилом је у београдску варош стигла и та европејска дама за коју се причало да је „лепа као горска вила“ и да је у ствари кћи осиромашеног мађарског магната. Говоркало се да не потиче од лозе Сибињанин Јанка, али то она није оповргавала. Замерали су јој да се држи језуитски охолно, а да у двору себи прави малу богомољу, била је католикиња. А она ситна, начитана, стално уз кнеза, веровала је да ће се бар некако приближити тој средини посвећеној древним обичајима. Увела је моду европских балова, и носила је златом проткано либаде.

Иако се из Јулијине преписке види њена оданост кнезу Михаилу с којим је толико сањарила у Бечу, после лондонске мисије она полако нестаје из

кнежевог живота. Њихов брак који је почео торжественим венчањем 1853. године гасио се средином 1865. године. Кнез је био обрван сазнањем да је Јулија била наклоњена и грофу Аренбергу. Као људи европских манира они су се разишли уз Штросмајеров благослов. Баковачки бискуп је то извео у форми „разлучења постеље и стола“. Михаило је тада веровао да ће се оженити за носном Катарином Константиновић и да ће му она родити наследника. Његов брак с Јулијом ми-нуо је у нади да ће она у бањама наћи лека.

Михаило је у то време, уз свеколику подршку Илије Гарашанина, веровао да ће успешно извести свој уједињетелски програм. Тајно је преговарао са Штросмајером, духовним вођом Хрвата, покушавао да створи снажну војну силу и да дипломатским маневрима прошири границе

Недостајала му је одлучност: портрет кнеза Михаила, рад Леополда Купелвизера, око 1850, не трагом је нестао из Иванке

Надмудрила је и британске дипломате Гранвила и Памерстона: портрет Јулије Хуџади, српске кнегиње, из 1863. године

Србије. А онда, кад су све очи биле упрте у кнеза, он је учинио изненадан заокрет. У Иванки је августа 1867. тајно преговарао са патријархом мађарске политике грофом Ђулом Андрашијем. Иако је тај вишечасовни сусрет и данас прекривен велом тајанствености, могу се разлучити Михаилове жеље. Он је тада поверовао да ће мирним путем задобити Босну. Наравно, уздао се у дипломатску подршку Андрашија и Хабсбурговаца. Можда је погрешно што је из тих закулиских потеза искључио Грашанина. Вероватно би му његов мудри савет био веома драгоцен. То ће бити вероватно разјашњено кад се у бечким и пештанским архивама нађе неки поуздани траг. Гарашанинове белешке се прекидају баш у часу кад је хтео да опише кнежеве намере.

Располућени владалац

Михаилови преговори с Андрашијем убрајају се у „тајну повест“ (secreta argana). Кад се то догађало Јулија је живела у Бечу и нису јој биле знане намере њеног бившег мужа. Она га је жалила готово десет година и тек онда се удала за своју, како су неки спремни да кажу, праву љубав – грофа Аренберга. Ова тајанствена жена надживеће и Михаила (убијен 1868), Аренберга и Штросмајера, који јој је био више него пријатељ-

ски наклоњен. Увенуће у осами Иванке, коју јој је Михаило штедро даривао после њиховог раскида. Они који су походили ово велико имање, које се налази 14 километара од Братиславе, истичу да је између два рата подсећало на старе београдске конаке. Ту су били скупочени пиротски ћилими, Милошеви и Михаилови портрети, слике које оживљавају идилични живот у Србији.

Ово имање је Михаило купио после „величанственог бракосочетанија“ у Бечу, да ту нађе, како је често говорио, толико жуђени мир. Хроничари кажу да је његов живот с Јулијом у том дворцу најсрећнија страница његовог насилно прекинутог живота. Ту је он сањарио уз Јулију. Његови политички сници су се ту распршили оног врелог лета пре 120 година, кад је како су му пребацивали – „издао ујединитељски програм“. Познаваоци Михаиловог живота кажу да је он био располућени владалац кога су прожимале три страсти: неугасла љубав према Јулији, жудња за рођаком Катарином, уз то је маштао да својој земљи прошири границе и подигне углед после предаје градова.

Окружена стварима које су је подсећале на Београд и живот с Михаилом, Јулија је живела у неком свом свету. Дворац је био стожер њеног живота. Ту је она била кнежева изабраница, па је често погледала у леп Михаилов сањалачки портрет на коме је

Ту су одржани тајни преговори са Андрашијем: поглед на салон дворца у Иванки према снимку из 1936. године

он огрнут у црвени плашт, а црте његовог лица још немају владалачку одлучност. И други Михаилов портрет, који је красио Иванку, сугестивно осликавају његову политику – насликан је с мађарском капицом, а коњ је у лаганом касу. Таква му је, сматрају неки, била сва политика. Проткана неодлучношћу и изненадним потезима. Да ли је Иванка била његово уточиште или заоудес. То је, и после толико година, тешко рећи.

Михаилу приписују да није умео са женама и да су оне биле његов фатум. Ту има истине. Никад није нашао праву љубав, а његова веза из Рогашке Слатине донела му је сина – Велимира Теодоровића. А то је већ друга прича. Сви Михаилови портрети одају једну наглашену црту његовог карактера: чудно увлачење у себе прожето сањалаштвом.

Враћајући се опет на размеђе векова, кад је Јулија гледала Михаилова, Аренбергова и Штросмајерова писма, тешко је а не рећи да је та жена у Иванки створила култ са српским кнезом. Шта је било са тим драгоценим портретима и предметима тешко је рећи. Једно је сигурно. Све је нестало или склоњено у ратном вихору другог светског рата. Неки су спремни да све то упореде са „ћилибарском двораном“, која још чека свог упорног трагача.

Јулијина писма, писана крупним, готово галиотским изукрштаним рукописом, одају жену чврстог карактера, која је веровала да је била истинска владарица Србије и одана супруга кнеза Михаила. За што се окренула Аренбергу, а чувала све што је везује за кнеза остаће зацело вечна тајна, као што су нетрагом нестали сви ти детаљи који су красили тај леп дворац. Четрнаест километара од места где је негда заседала чувена пожунска дијета (сабор).

Научник који је ушао у тај дворац и с великом муком преписао многобројна писма, и данас у поодмаклим годинама упечатљиво памти сваку појединост из дворца. Сећа се Штросмајеровог портрета (вероватно је реч о одличној олеографији) која је красила Јулијину спаваћу собу. Готово свакодневно проводио је у дворцу неколико часова да би завирио у интарзирану комоду и на светлост историјске истине изнео истину о љубави кнеза Михаила и тајанственој грофице Јулије. Ово је мали дуг том острашћеном трагалаштву.

С. А.

НИЈЕ – НЕГО

ЗАГРИЖЕН ЧОВЕК, ЗАГРИЗЕН БУРЕК

Није то још била проба у правом смислу речи. Глумац и глумица читали су текст комада и упознавали се с ликовима које ће тумачити. Ту је био и лектор, да им помогне с акцентима и тежим речима, али у овом тренутку од њега није било користи: седео је у углу собе и доручковао.

– Мићо, хоћеш ли скоро? – довикну му Глумац. – Нисмо сигурни да ли овде треба „с“ или „ш“.

– Хамо хренухак! – викну лектор у одговор.

То је требало да значи „само тренутак“. Позоришни лектори имају савршену дикцију, али не и кад су им уста пуна бурека.

– Ја бих забранио да се у просторијама позоришта доручкује – прогунђа Глумац.

– Ама пусти човека – рече Глумица. – Знамо ми то и сами. Сећаш се, рекли смо јуче да није **угрижен, изгрижен, загрижен, него угризен, изгризен, загризен.**

– Али хрихев... хагрихен! – добаци лектор из свог угла.

– Тачно – рече Глумица – придев је **загрижен**, у смислу „задрт, окорео“. Дакле, **загрижено** парче хлеба, али **загрижен** човек.

– Алал ти вера кад можеш да га разумеш шта говори – рече Глумац.

– Даље – настави она – није **донешен, унешен, пренешен, него донесен, унесен, пренесен.** Или, наравно, **донет, унет, пренет.**

– Добро – побуни се Глумац – али кажемо „изношено одело“, „одело је често ношено“, „утакмице су преношене“... Зашто ту има „ш“, а тамо нема?

– Зашто? – понови Глумица.

– Ја тебе питам.

– Е, знам – рече она. – Зато што ту садашње време гласи **носим, износим, преносим.** Кад у наставку садашњег времена има „и“, онда се јавља то... та промена С у Ш.

– Хоховање! – довикну лектор.

– Да, јотованье... рече Глумица.

Њен колега баци прекоран поглед у угао и узвикну:

– Заврши већ тај доручак, ако бога знаш!

– А тамо где нема „и“ – настави Глумица – као у **гризем, донесем, сугласник се не мења: гризен, донесен.**

– Лепо – рече Глумац, загледајући поново у текст. – А шта ћемо с овим овде... „спашавали су рањенике“? Хоћемо ли оставити тако, или треба „спасавали“?

– Па – рече она – ја мислим да не може „спашавали“...

Лектор, који је у журби убацио у уста последњих неколико залогаја, махао је рукама и испуштао неартикулисане гласове.

– Невероватно – промрмља Глумац. – Ми имамо јединог немуштог лектора на свету.

– Сад ће он. При крају је – помирљиво рече Глумица. – Ја овако рачунам: **спаси,** садашње време **спасем,** нема „и“, према томе је **спасен** а не **спашен.** А онда је ваљда и **спасавати** а не

спашавати. Јесам ли у праву, Мићо?

Последње речи биле су упућене лектору, који је управо прилазио бришући уста. Сео је за сто крај њих, али није одговорио на постављено питање.

– Он се толико најео – рече Глумац – да не може ни да говори.

– Не причај којешта – одврати лектор. – Размишљам. Видите... ово што је рекла Даца сасвим је тачно, али има једна заклоњица. Поред **спаси, спасем,** Правописни речник допушта и облик **спасити, спасим.** Од **спаси** је **спасен**, али од **спасити** је – **спашен.**

– Па... је л' то правилно? збуњено упита Глумица.

– По неким стручњацима јесте, по другима – није. У сваком случају, облик „спасити“ налази се и код добрих писаца. Ето, и код овога чији комад сада спремају.

– А је л' има у Правописном речнику и „спашавати“? – упита Глумица.

– Нема.

– Е, па онда ћемо ми да прихватимо „спасити“ али нећемо „спашавати“.

– Не може – рече лектор.

– Како не може?

– Све је то јотованье. Ако признаш „спасити“, аутоматски мораш да признаш и „спашавати“. Исто као што према **повисити** имаш **повишавати**, или према **десити се** – **дешавати се.**

– Ух... – уздахну Глумица. – И шта ћемо онда?

– Ништа. Ако је аутор написао „спашавати“, оставите тако. Немамо доказа да је тај облик чеправилан.

– Значи – умеша се Глумац – остајемо где смо и били. Цела ова прича била је узалуд.

– Није узалуд – рече лектор. – Разјаснили смо да...

– Па да – прекиде га Глумац – теби није узалуд. Ти си за то време смазао пола киле бурека!

Иван Клајн

Илустровао: Босиљка Кићевац

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ЛУКАВИ УЛИЧНИ БОРЦИ

Ко полеће
усправно?

Према међународним стандардима о изградњи ауто-путева лева и десна саобраћајна трака морају да буду јасно раздвојене једна од друге. Међутим, ретке су земље на свету које поштују то правило на хоризонталним и као стрела правим деоницама дугим бар 3 километра. Уместо ограде, траве или ивичњака по средини ауто-страде повучене су само две пуне линије које упозоравају возаче да се преко њих не сме. Ако уз ово са стране још није засађено ни једно једино дрво, а поред баш тог правог дела саобраћајнице има неуобичајено много бетонских паркиралишта и платоа за одмор, онда је сигурно да се не ради о ауто-путу већ о правој правцатој аеродромској писти!

Додуше, у миру то јесте цада, али у случају рата то је четрдесетак метара широка и три километра дуга полетно-слетна стаза за војне авионе. Они паркинзи и одморишта са стране

заправо су стајанке на којима би се вршило опскрбљивање борбених авиона горивом, наоружањем и муницијом.

Због чега је све ово потребно?

Класични (војни) аеродроми са дугим пистама данас више нису никаква тајна: лако се откривају, нападају и уништавају. Искуства из другог светског и многих каснијих ратова показују да нападач у првим секундама сукоба удара управо на писте. Њиховим уништењем тренутно је избачена из строја сва класична авијација која је остала сачувана у подземним склоништима на том летелишту, јер једноставно – нема одакле да полети. Претварањем ауто-путева у писте даје се већа могућност тим сачуваним авионима да растављени, транспортовани и

Слетање класичног борбеног авиона на ауто-пут. V/TOL авионима нису потребне ни писте ни ауто-путеви да би се винули у ваздух

Западњонемачки експериментални авион VJ-101-C-X1 са заокретном погонском групом

поново састављени касније ипак узлете и супротставе се непријатељу за којег се претпоставља да у првом налету ипак није успео да уништи и аеродроме и ауто-путеве.

Ловци из самопослуге

Идеја није лоша, али ваздухопловна стратегија не трпи толико хипотеза о томе шта ће нападач да уради. Много је боље имати сопствене адуте у рукаву: борбене летелице којима није потребна било каква (бетонска или травната) писта за полетање. Хеликоптери због малих брзина и још неких слабости за

ДА ЛИ СТЕ ИКАДА ПОМИСЛИЛИ ДА ЈЕ ДОБАР
АУТО-ПУТ У РАТУ – 40-ТАК МЕТАРА ШИРОКА СТАЗА

ЗА ПОЛЕТАЊЕ И СЛЕТАЊЕ ВОЈНИХ АВИОНА.

ОДМОРИШТУ ДУЖ ПУТА – СТАЈАНКЕ ЗА
НАОРУЖАВАЊЕ АВИОНА. МОДЕРНО РАТОВАЊЕ
ИМА ЈОШ ЈЕДАН ЗАХТЕВ – АВИОН КОЈИ УЗЛЕЋЕ
ВЕРТИКАЛНО!

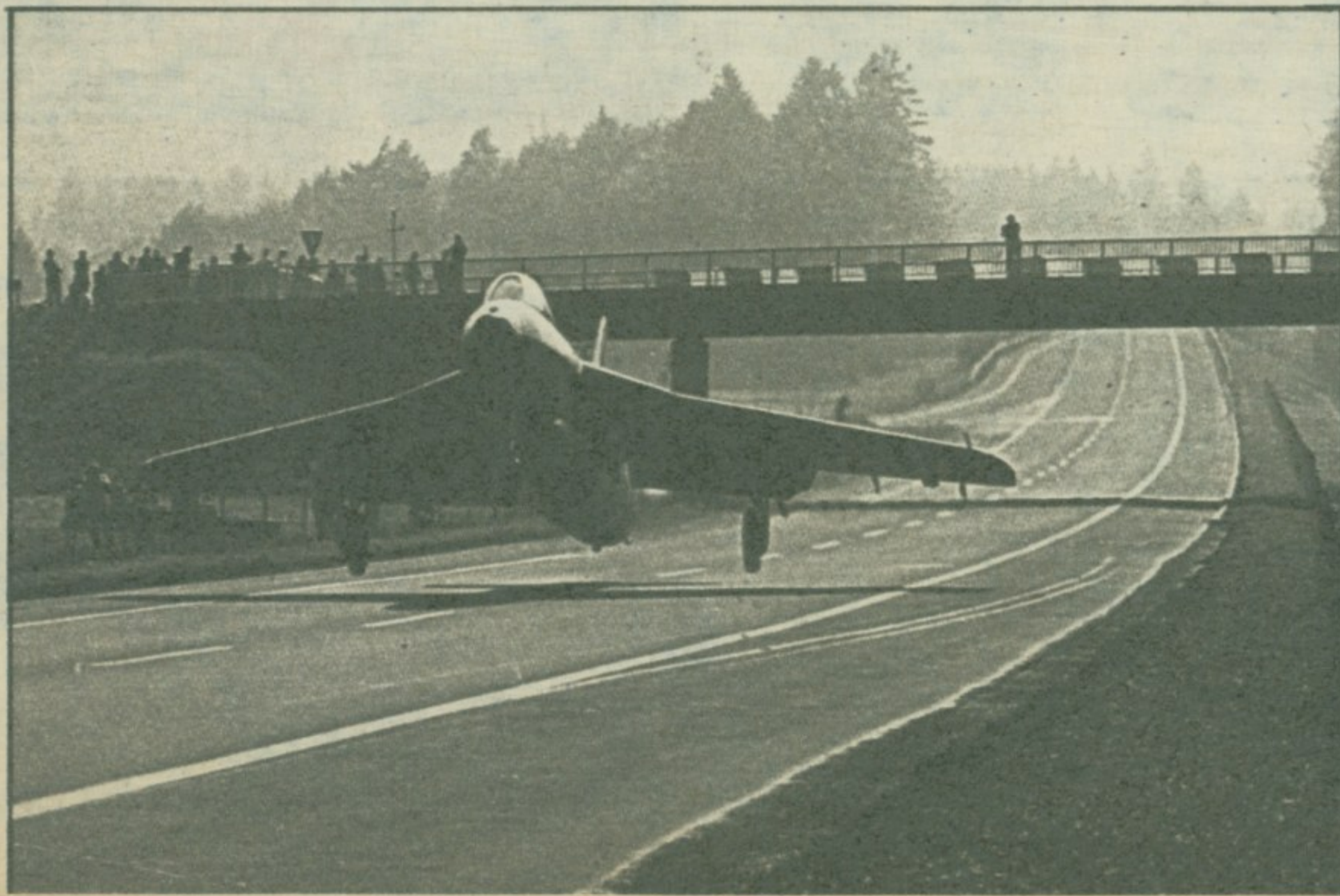
сада не могу да се мере са авионима и њиховим могућностима. Дакле, потребан је авион који ће моћи вертикално да полети и слети. Тако је настала сасвим нова категорија тзв. V/TOL авион (Vertical Take Off and Landing – вертикално полетање и слетање). Данас у оперативној употреби постоје практично само три типа тих авиона: британски „Харијер“, совјетски „ЈАК-36“ и канадски „канадер ЦЛ-84“.

Половином педесетих година направљени су први експериментални авиони за вертикално полетање и слетање: „локид XFV-1“ и „конвер XFY-1“. Истину за вољу пре њих су Британци 1952. године успели да вертикално вину у ваздух нешто што се звало „кревет који лети“ и што је личило на све друго осим на авион. Занимљиво је да се „локид“ и „конвер“ никада нису усудили да уђу у серијску производњу V/TOL авиона, али је зато енглеска скаламерија у облику „летећег кревета“ дала одличне резултате и већ 21. октобра 1960. године полетео је први прави V/TOL авион који је ушао у серијску производњу. Био је то „Huker Sidli P-1127 Harijer GR Mk 1A“. Име му је незграпно, а називи двадесетак верзија овог авиона, које су до да-

нас направљене још су дужи, па ћемо га зато звати једноставно: „харијер“ (енглески – хрт).

Ипак, требало би разликовати копнену и морнаричку верзију овог авиона. Ако је кабина издигнута изнад линије трупа онда је у питању морнарички „хрт“ који се користи на носачима авиона. Разлог за такву конструкцију је једноставан: слетање на носач авиона најсложенија је (и најопаснија) операција коју пилот борбеног авиона може да уради. Зато је летачу потребна максимална прегледност из кабине, а то је постигнуто њеним дизањем. Иако је максимална брзина „харијера“ једва нешто изнад 1000 km/h, добро увежбани пилоти Краљевског ратног ваздухопловства (РАФ) полећући са носача авиона „Хермес“ и „Инвизибл“ извојевали су апсолутну ваздушну премоћ против класичних аргентинских суперсоничних ловаца и јуришника за време фокландског рата 1982. године.

Коришћење копнених „харијера“ је нешто другачије. На пример, код западњонемачког града Гутерслох налазе се 3. и 4. ескадрила РАФ-а са по 18 „харијера“. У случају рата они би на задатке полетели из унапред посебно припремљених и супертајних

база које се налазе око града. Додуше, формулација „око града“ не мора да значи да ће вертикално полетати из шуме у близини Гутерслоха, као што је уобичајено за време мирнодопских вежби. Идеално место да се сакрије авион попут „харијера“ ни-

За снабдевање и одбрану ових 6 пунктова, веровали или не, обе ескадриле располажу са преко 600 возила различитог типа! То је зато што позадинска подршка међусобно удаљених летелишта, где се на сваком налазе по три пара авиона, није нимало јед-

вар у току ваздушне борбе, наоружање, симулације разних врста напада на циљеве на земљи и извиђање. Када се нови пилот придружи ескадрили „харијера“ овлашћен је да самостално лети као број 2 у пару. После 8 месеци највероватније ће напредовати и постати вођа двојке, а кроз две године (ако нешто не забрља) има све шансе да буде главни у „четворки“.

„Ми заиста не можемо летети брзо са закаченим бомбама, тако да се наша тактика ослања на то да не будемо виђени. „Харијер“ може да понесе 5 касет-

база у близини Гутерслоха.

Десет година после полетања првог „харијера“ тачније 1971. године, Совјети су успешно винули у ваздух свој V/TOL авион ЈАК-36. У оперативну употребу ушао је 4 године кас-

но „харијер“ (иако старији) има паметније решен систем погонске групе и уопште британски авион има далеко боље особине од совјетског супарника.

Постоји и треће решење у вези са погонским групом током полетања и слетања. „Канадер ЦЛ-84“ има могућност да своја два елисна мотора једноставно обрће заједно са крилом за 90 степени. Тиме може да усмерава вучну силу на горе (при полетању и слетању) или хоризонтално (при уобичајеном лету).

АВ-8Б /ХАРИЕР ГР Мк-5 ХАРИЕР II

НАТО код: „Harrier“ (енглески: хрт);

НАМЕНА: млазни јуришни и извиђачки авион са вертикалним полетањем;

ПОГОНСКА ГРУПА: Један турбовентилаторски мотор Ролс-Ројс Пегазус 11 Мк 105, с усмереним потиском од 97,86 kN;

КАРАКТЕРИСТИКЕ: Максимална брзина 1074 km/h; Тактички радијус дејства при лету високо-ниско-високо 1110 km, односно око 400 km при лету ниско-ниско-ниско;

ДИМЕНЗИЈЕ: распон крила 9,24m, дужина 14, 12m, висина 3,55 m, маса празног авиона 5783kg, максимална маса при вертикалном полетању: 8702 kg;

НАОРУЖАЊЕ: укупно 4173 kg бомби и подвесног наоружања. Два топа 25/5 mm „GAU-12/U“ са по 300 топовских зрна у варијанти коју по британској лиценци производи амерички „Мек Донел Даглас“ AV-8B за морнаричку пешадију САД. Друга могућност су два топа 30/2 mm „Аден“ којима је снабдевана оригинално „Бритиш Ерспејсов“ „харијер GR Mk 5“. На носачима који се осим на крилима налазе и на трупу „харијер“ може да понесе ракете AIM-9L „Sidewinder“, AGM-65E „Maverick“, класичне, касетне, запаљиве и ласерски вођене бомбе. Уз све ово постоји могућност ношења и противелектронске опреме.

ЈАКОВЉЕВ ЈАК-36 МП

НАТО код: „Форгер“ (енглески: ковач)

НАМЕНА: ловачко-бомбардерски авион, палубни, са вертикалним полетањем и слетањем

ПОГОНСКА ГРУПА: турбомлазни мотор са две издувне цеви иза крила које се усмеравају, „љулка АЛ-21“, потиска око 80 kN. Уз то још и два вертикално постављена мотора за вертикално полетање и слетање потиска по око 35 kN.

КАРАКТЕРИСТИКЕ: максимална брзина 1170 km/h а на нивоу мора 980 km/h. Брзина пењања 75 m/sec. Тактички радијус дејства 370 km. Врхунац лета 15250 m.

ДИМЕНЗИЈЕ: распон крила 7,32 m, дужина 15,25 m (једносед), 27,68 m (двосед) висина 4,37 m маса празног авиона: 7458 kg (једносед) максимална маса при полетању: 11565 kg

НАОРУЖАЊЕ: око 1400 kg подвесног наоружања и бомби на 4 носача на крилима, подвесник са топом 30/2 mm (двоцевни) GSh са 125 топовских зрна по цеви. Две ракете ваздух-ваздух AA-8 „Aphid“ са инфрацрвеним навођењем на циљ или две противбродске ракете ваздух-море AS-7 „Kerry“ са бојевом главом масе 100 kg.

како није шума, јер непријатељски инфрацрвени сензори без много муке могу да открију загрејани авионски мотор у хладнијој шуми. Најбоље склониште је унутрашњост града. Гаража пуна машина, аутобуса и камиона усред града идеално је место за ту сврху. Нису лоши ни супермаркети. Довољно је само срушити прочеље зграде, очистити унутрашњост и ето сакривеног „харијера“. Због тога није ни чудо што његови произвођачи свој авион хвале као „уличног борца“ (street fighter).

Две ескадриле из Гутерслоха имају 6 истурених тајних база, заједнички оперативни центар и две додатне летачке базе у случају да једно од 6 тајних места буде откривено.

ноставан задатак и главна је невоља овакве замисли коришћења „харијера“. Друга невоља су бука и прашина коју подижу „харијери“ приликом полетања из тајних база и који се у тим тренуцима заиста не могу похвалити превеликом тајновитишћу. И коначно, трећа тешкоћа наступа када се прашина слегне, база постане невидљива из ваздуха, а „харијери“ почну да се враћају са задатка тамо одакле су пошли. Пилоти тада често једноставно не могу да нађу своја скровишта!

Лет из фантазије

Четворомесечна обука (већ свршених пилота) за „харијер“ обухвата упознавање са техничким детаљима ваздухоплова, мане-

Најбоље место да се сакрије „Харијер“ је центар града. Зато га зову „street fighter“ (улични борац)

них бомби „Вl 755“ и то је наше главно оружје када нападамо циљеве на земљи. Ако нас нападну непријатељски брзи ловци обично успевамо да побегнемо захваљујући њиховој претераној опрезности и страху да један од авиона у пару или четворки „харијера“ носи ракете ваздух-ваздух. Међутим, ако нам је претња совјетска противавионска ракета земља-ваздух типа САМ, онда ствар постаје врло опасна и тада летимо што ниже (због избегавања радарског снопа и „захвата“ ПВО ракета са инфрацрвеним навођењем – прим. аут.) и брже. У принципу држимо се подаље од зоне у којој тај противавионски систем делује.

Тако објашњава тактику борбе поручник Мајк Хартвуд, командир једне од 6

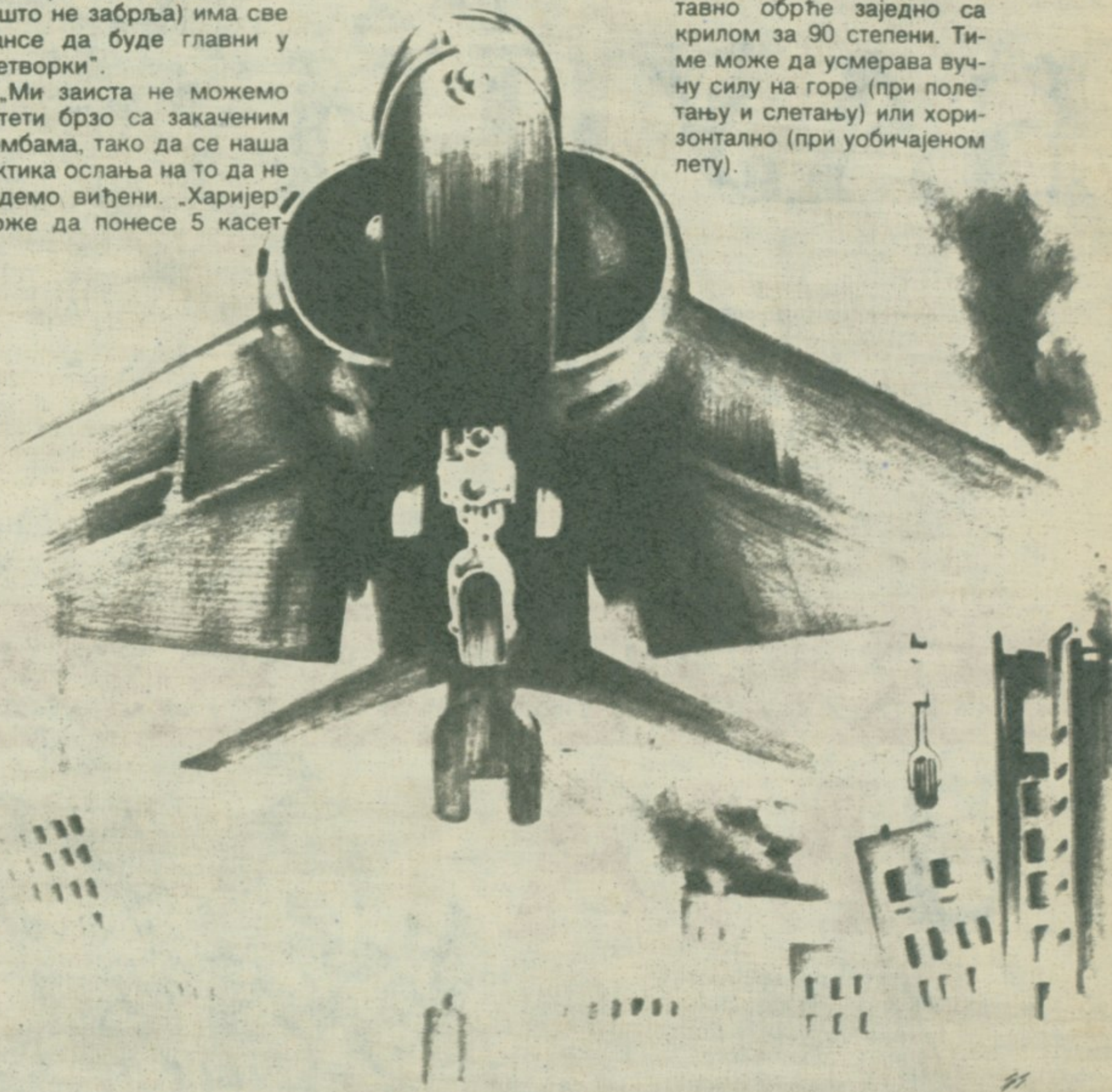
није и данас се по 14 летелица овог типа налази распоређено на 4 совјетска носача авиона класе „кијев“. За разлику од „харијера“ који поседује само један мотор „Ролс-Ројс пегазус“ са 4 усмерена издувна отвора, ЈАК има чак три различита погона. Два „дувају“ вертикално и налазе се одмах иза пилотске кабине. Трећи мотор је главни и има два млазника, који се при полетању и слетању окреће на доле, а за време хоризонталног лета уназад. Процедура за узлет ЈАК-ова 36 је једноставна: прво вертикално до 5 метара висине, а потом полако, па све брже и брже унапред у обичан хоризонталан лет. Наравно, јасно је да ЈАК-36 непотребно носи два мотора који му служе само при полетању и слетању, однос-

Највећа невоља V/TOL авиона је велика потрошња горива, што условљава мали радијус дејства. То је један од разлога зашто V/TOL авиони још не могу значајно да пробију брзину звука. Појава нових турбовентилаторских мотора омогућила је да нови француски експериментални V/TOL авион „мираж-III-V“ достигне чак двоструку брзину звука при хоризонталном лету. Дакле, изгледа да је и та ствар решена.

Технологија V/TOL летелица представља основу онога што за сада гледамо само у научно-фантастичним филмовима: тродимензионално кретање (напред-назад, лево-десно и горе-доле) у аутомобилима тик изнад површине земље.

Александар Павић

Илустровао: Ненад Милићевић

АЛЕ И БАУЦИ

ИЗ
БАЛКАНСКЕ
МИТОЛОГИЈЕ

1

ТРОГЛАВИ
БАЛАЧКО
И
ЛАЖЉИВА
БРАТИЈА

Скроман преглед неких чудноватих бића и покушај реконструкције њиховог изгледа на основу писаних докумената и шутрих изјава малобројних очевидаца

ЗМАЈ

Пре свега треба рећи да је змајева било више врста. Најчувенији Велики змајеви, сродни аждајама, они који су бљували ватру и летели веома високо, давно су изумрли и сећање које је остало сасвим је нејасно. Били су најраспрострањенији у северним пределима суровије климе, у дубоким и тамним језерима у којима су се понекад сакривали и планинским пећинама, њиховим омиљеним бо-

ри полуљуди-полуживотиње и сигурно воде порекло од многобројних таквих бића која су одвајкада насељавала Балкан. Са великим змајевима не-

били у људском облику били су нарочито похотљиви и вешти заводници и љубавници. Женама је било тешко (а можда нису ни хтеле) да се ослободе веза са змајевима па су са њима често имале и децу. Та деца су, по правилу, била велики јунаци. Тако се из везе Кнегиње Милице и змаја родио деспот Стефан Лазаревић. И за многе друге јунаке знало се да потичу од змајева, као, рецимо унук Ђурђа Бранковића, последњег владара Србије који је назван Змај Огњени. Народне песме забележиле су многе змајеве. Може се слободно рећи да је средњи век био цветно доба за змајеве. Раније, ако су постојали, били су у сенци других демона, добрих и злих. Доласком Турака змајева је бивало све мање и може се слободно рећи да су данас већ сасвим изумрли.

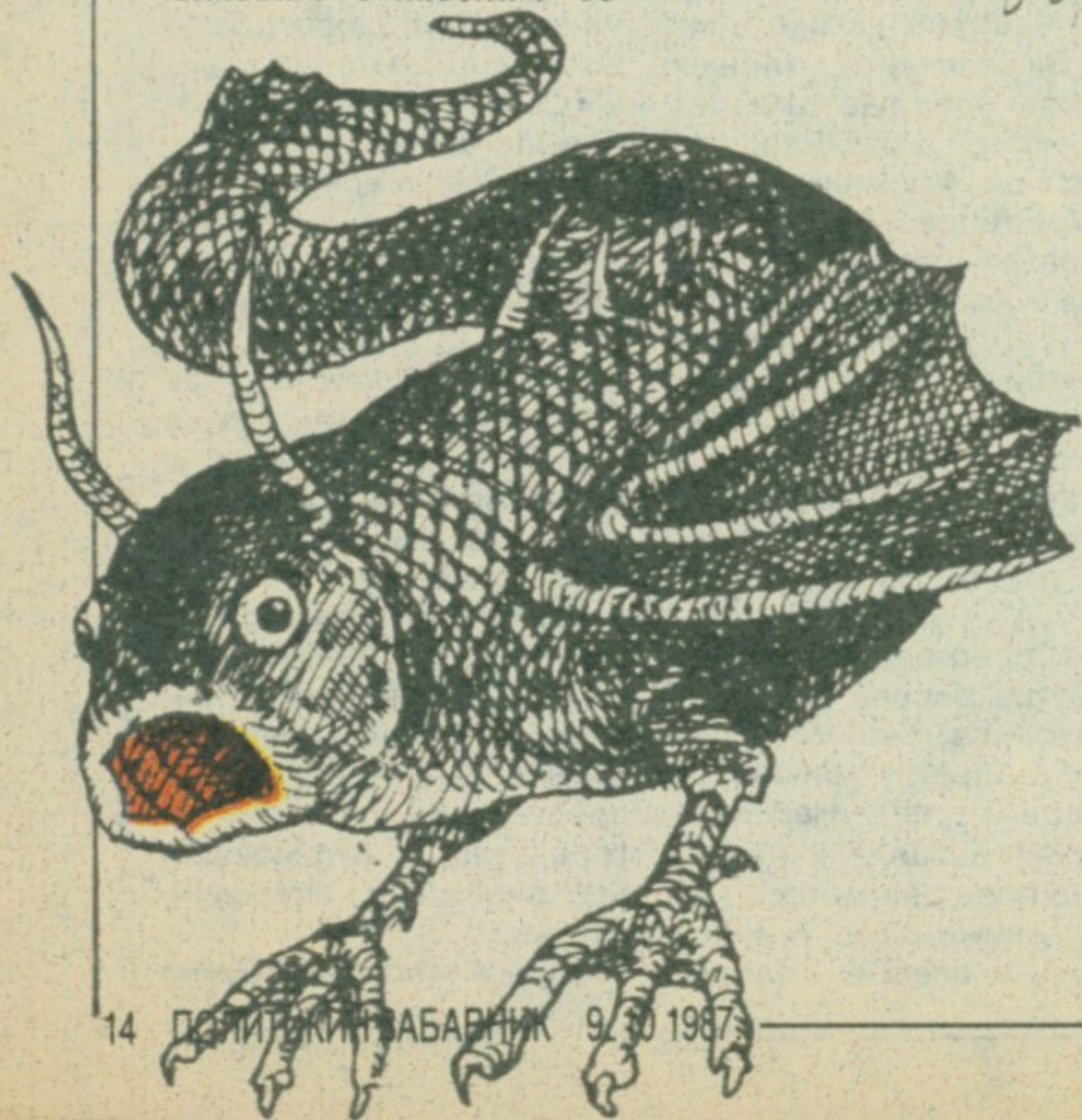
Већина змајева је била цењена и угледна јер су, између осталог, имали и моћ да доносе кишу. Све у свему били су прилично омиљени и добри демони иако су их каткада оптуживали због суша, или се покоја жена, која је била у змајевој власти, покушала њега ослободити мађијским путем. То је обично постизала мазањем травом или змајевим крљуштима, или лојем спаљеног змаја. Тај лој се добијао ако би се спалило

мају никаквих веза и једино што их, осим имена, за њих везује је то што када лете избацују из себе икре и ватру. Настајали су од животиња (шарана, змије или овна) мада је сам њихов постанак врло тајанствен.

Змај може да има и људски облик, али најчешће изгледа као ватрена птица. Живи у шупљем дрвећу, обично букви. Код нас су највише живели у средњем веку. Тада су били сасвим обичне појаве и често су се мешали са људима. Када су

равиштима. Сасвим су изумрли, а познато „чудовиште из Лох Неса“ само је један њихов даљи рођак – много ближи морским аждајама него змајевима.

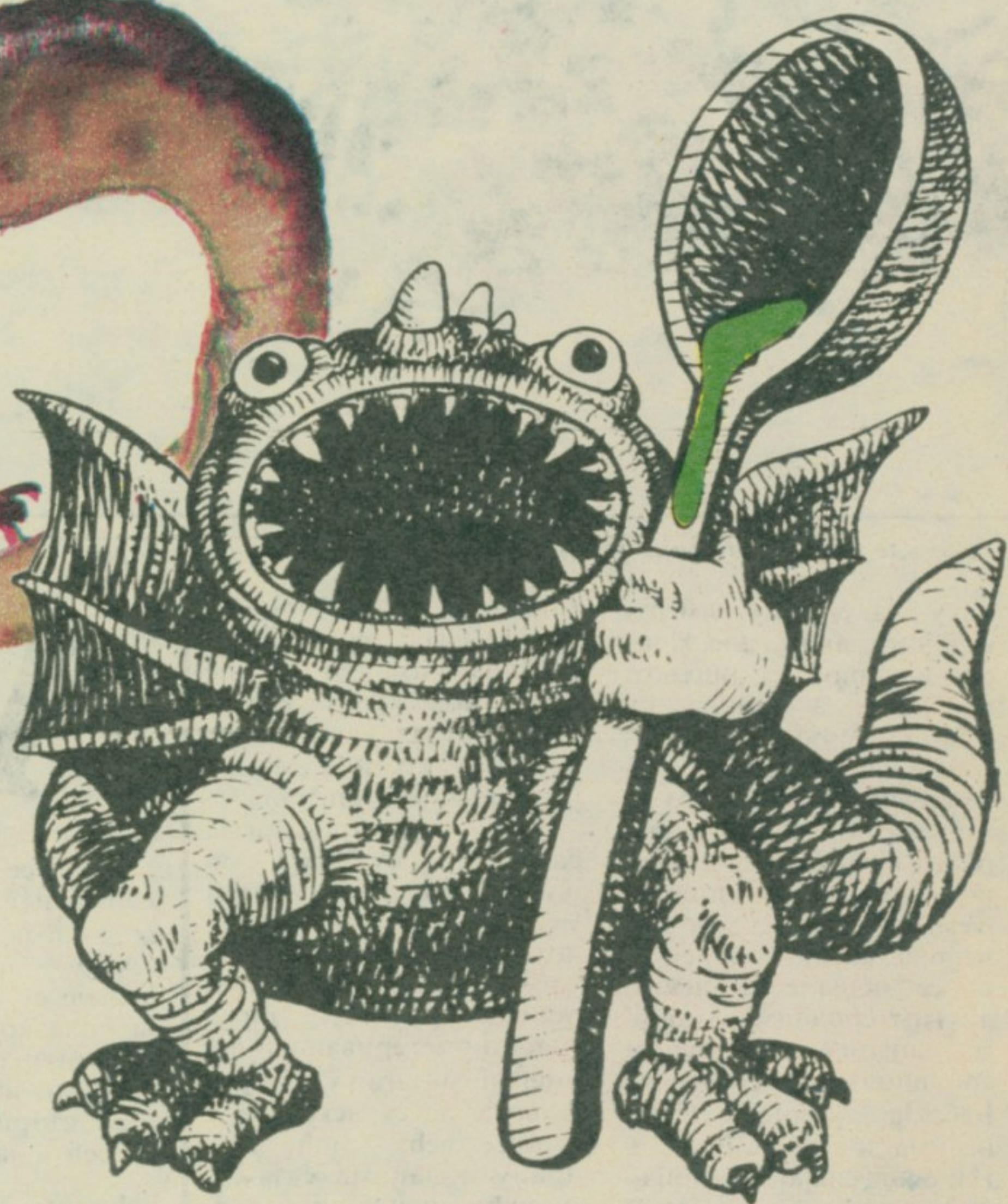
Нејасно сећање на Велике змајеве вероватно је утицало да се и другим бићима на Балкану да змајско име. „Змајеви“ нове сорте били су у ства-

ПЕТАВА или ТРИБАЛСКА АЛА
(Ala Triballica)
врло опасна. Пореки се зубати
њене кашике. Але немају
јзик али
због тога врло опасно

АЛЕ

шупље дрво у којем је
Змај обитавао.

Осим што су рађали ју-
наке и доносили кишу,
Змајеви су се борили са
алама, али су се але, као и
већина других злих бића,
показале много живастије
и отпорније на промене
па су надживеле Змајеве.

Нису ни сви Змајеви би-
ли добри. Неки, као чувен-
ни Балачко војвода (који
се спомиње и у „Женидби
Душановој“) били су
врло опаки. Додуше Ба-
лачко није био баш прави
Змај, имао је три главе а
само из једне је избијао
пламен. Осим тога, није
летео и Змајеви су га, ве-
роватно сматрали за из-
рода. Но, како змајеви ни-
су имали никад стално
одређен облик (били су са
роговима, крљуштима,
реповима или без њих, а
јављали су се и у људском
облику) и Балачко се

може сматрати, у најма-
њу руку блиским рођаком
змајева.

Као ни њихов настанак
тако ни нестанак није ја-
сан. Вероватно је јуначко
доба средњег века одгова-
рало распрострањености
змајева. Из сасвим безна-
чајних демона тада су из-
расли и постали највећа и
најбројнија вилинска би-
ћа на Балкану. Временом
је, међутим, њихов утицај
слабио и ако нису сасвим
нестали, могуће је да су се
смањили и вратили у гус-
те шуме из којих су и до-
шли. Није искључено да и
сада понеки, некада мо-
ћан змај, проживљава
своје последње дане
жалосно смањен и немо-
ћан у некој шупљој букви.

Када се упореде са о-
сталим необичним бићима
на Балкану але су рела-
тивно младе. Нису тако
дуге у овим крајевима,
али се ипак могу сматра-
ти староседеоцима. Пре-
ма записима прве але на
наше подручје дошле су
са југа у време док су об-
ласти централног Балка-
на насељавали Трибали.
Але су биле кћери Зевсове
љубавнице Ламије. Лами-
ја је са Зевсом имала мно-
го деце и сматра се да их
је љубоморна Хера све
побила. Ипак, неке Лами-
јине кћери успеле су да
побегну на север, а сама
Ламија је полудела и из

освете почела да једе туђу
децу. Ламијине кћери –
ламије или але пребегле
су дивљим Трибалима и у
почетку су им из захвал-
ности што си их сакрили
доносиле жито и воће које
би украде од суседних
племена. Иако грчке ле-
генде спомињу Зевса као
оца ових бића вероватни-
је је да су оне биле деца
пра-але Ламије са неким
локалним дивом. Чиње-
ница је, међутим, да у по-
четку док су још помага-
ле Трибалима, нису биле
тако зле. Временом, де-
лом због њиховог нестал-
ног карактера, делом због
трибалске пословичне

простоте, але су почеле
да се опијају трибалским
пивом, да се свађају и ту-
ку међусобно и да наносе
штете људима. Тукле су
се ишчупаним дрвећем
дижући страшну галаму и
цику. Имају моћ да сво-
јим пиштањем навуку
градоносне облаке и да
изазову велике олује. Љу-
ди сматрају да але лете
изнад тих облака, али ако
су некада и знале да лете,
то су одавно заборавиле.
Живе у језерима и виро-
вима и углавном се баве
пљачком хране. Увек носе
велику кашику да би мог-
ле што више да поједу.
Имају огромна уста и ве-

Тело але која се срушила у близини Бољевца (источна Србија)

лику главу, док су им руке и ноге закржљале. Неке су прекривене рибањом крљушти, а већина их има дуг змијолики реп.

Але наносе велике штете усевима јер оно што не могу да поједу уништавају изазивајући олује својим продорним пиштањем. Првобитне але, Ламијине кћери, временом су се мешале са неким другим сродним демонима, највише са извесним сродницима словенске Баба Јаге, који су са Словенима дошли на Балкан. Из овог спајања изишао је нови сој ала – мање моћних, али опакијих од оних које су живеле код Трибала. Потомци ових ала и данас се могу понекад срести у нашим крајевима. Али, њих не треба мешати са аждајама, а још мање са змајевима.

Змајеви су природни непријатељи ала и стварали су им много неприлика у прошлости. Откако су змајеви на Балкану изумрли, але су одахнуле. Међутим, промене које су допринеле истребљивању змајева нашкодиле су и алама. Један од већих удараца алама биле су противградне ракете које су уништавале њихово

главно и најмоћније оружје – градоносну олују. Међутим, то их не спречава да краду летину, што чине и данас. (Неке але носе украдену летину у огромним ушима.)

Трибали су причали за своје але да су биле у стању да прогутају сунце и месец и да тако настају помрачења, али њима не треба превише веровати пошто су често били склони претеривању и неумереном лагању. Несумњиво је да су некада але имале већу моћ над црним облацима и да су, машући ишчупаним дрвећем и једући огромним кашикама спадале међу најопаснија бића на Балкану.

Временом, све их је мање, али их има још у унутрашњости Балкана, посебно у источној Србији, где су се сачували многи други демони. Пре неколико година, после једне велике олује, ловци су код Бољевца (источна Србија) нашли мртву алу. Била је већ сасвим стара и смежурана и вероватно ју је исцрпила бесна олуја коју је изазвала. Неки сматрају да је то била последња ала, али поуздано се зна да их има још. □

АЖДАЈЕ

Често се бркају са змајевима и алама, иако ни са једнима ни са другима немају никакве везе. Аждаје су изразито водена бића која не умеју да лете нити да пуштају пламен кроз ноздрве, као велики стари змајеви који су већ одавно изумрли.

Већином живе у мору, али их има у великим језерима и широким рекама. То су заправо, велики гмизавци змијоликог облика. Обично имају једну, понекад и три, па и више глава, али увек само непаран број. Глава је по облику слична крокодилској, са израженијим ноздрвама и очима постављеним нешто више. Неке аждаје имају рожнате израстине које подсећају на рогове, а некада им је цело тело покривено грубом крљушти. Имају врло развијена пераја за пливање па можда у томе лежи заблуда да аждаје имају крила и да лете.

Хране се искључиво месом, не бирају много, тако да су им рибе, стока и људи увек драг оброк. Немају посебну склоност према принцезама, али су познати случајеви да су аждаје уцењивале неки град и тражиле да им се доставља храна. У средњем веку била је у моди борба витезова са аждајама-уцењивачицама и у то време оне су готово сасвим истребљене. Остале су се, углавном повукле у дубоке воде разних океана и сведочанства о њима често стижу од морнара који су видели тзв. „морске змије“. Најпознатија аждаја модерног времена свакако је Неси, фамозно чудовиште из Лох Нес у Шкотској. У нашим крајевима задржао се још мали број аждаја, иако су балканске аждаје некада биле познате због изузетно снажног дувања ваздуха

кроз нос, чиме су мутиле воду и тако лакше ловиле. Данас их има у Јадранском мору, премда их је свега неколико, најчешће се срећу око Свеца и Бишева. Има их и у Дојранском и Преспанском језеру, и једна, наводно, још увек живи у Скадарском. Скелет аждаје ископан у Хутовом блату код Мостара чува се и данас у Земаљском музеју у Сарајеву. Чувена троглава голубачка аждаја на жалост је убијена, а она је вероватно била једна од последњих речних аждаја у Европи (има их још само у реци Шенон у Ирској). Из тела голубачке аждаје излегле су се голубачке мушице, иако у народу постоји прича да су ови несносни инсекти настали од суза аждајиног младунчета које је плакало за убијеном мајком. □

А. Пераграш

Илустровао: Растко Ђирић, Реља Пенезић и А. Пераграш

ЖИВОТ

ПИШЕ

ДРАМЕ

**СВЕ СЕ ОДИГРАЛО ЗА НЕКОЛИКО
МИНУТА. СНАЖНИ ЦИКЛОНСКИ
ВЕТАР ЈЕ ПРЕШАО ПРЕКО
САРАГОСЕ И ЗА СОБОМ ОСТАВИО
ПУСТОШ...**

Џори Монтез је на радију чуо упозорење о наиласку торнада. Овај деветнаестогодишњак је добро знао да је тог јунског дана у његовом градићу свечаност. Вероватно се већина становника окупила у Градској већници да прослави завршетак школске године. Сигурно нису ни стигли да чују упозорење о наиласку торнада. Зато је сместа сео у кола и тексаским ауто-путем број 17 појурио ка Сарагоси.

Приближавајући се Сарагоси у даљини је угледао огроман сиви „левак“ како се ковитла и као неки огромни дух из боје силовито јури према граду.

– О торнаду сам само слушао. Обично се тај снажни циклонски ветар појављивао и доносио пустош „тамо негде“, далеко од моје куће – касније је причао Џори Монтез. – Али сада, био је тако рећи преда мном. Додирнуо би земљу па се поново одигао у висину. Сваки пут кад би се „вратио“ и у силовитом ковитлацу јурнуо напред, био је све већи.

Нису поверовали упозорењу

Монтез је снажно притискао папучицу за гас. Само да стигнем на време, мислио је. Можда постоји могућност да се становници Сарагосе спасу.

Зауставио је кола испред Градске већнице. Као што је и мислио, готово да су сви били унутра. Међу светом је угледао и своју мајку. Избезумљеним гласом почео је да виче да наилази торнадо и да треба сви што пре да побегну. На жалост, нису му поверовали. Обично се вест о том разорном ветру чује неколико дана раније. Тог пута су из метеоролошке станице у последњи час приметили стварање торнада. Становници Сарагосе су због тога мислили да Монтез прави лажну узбуну.

– Нисам могао ништа друго да урадим него да ухватим мајку за руку и да је буквално извучем напоље – каже Џори Монтез. – И она је мислила да претерујем. Сели смо у кола и појурили на север, у Пекос, педесетак километара од Сарагосе. После само неколико секунди небо је било малтене црно.

За десетак минута торнадо је донео пустош тексаском градићу. Избезумљени грађани извлачили су се испод рушевина. С тугом су могли да констатују да је оно што је некад била њихова Сарагоса претворено у гомилу рушевина. Нестале су готово све куће, школа, Градска већница, црква. Коначни биланс мртвих био је – двадесет деветоро људи.

Шериф Флојд Естрада, који због посла није могао да присуствује свечаности, сместа је стигао у град да потражи своју жену. Кад је угледао како се, сва у огреботинама, окрвављена, извлачи испод рушевина Градске већнице, занемео је. Није могао да поверује да је то његова Елија.

Кућа је оживела

– До краја живота нећу себи опростити што смо посумњали у Џориово упозорење – изјавила је Елија после несреће. – Само пет минута пошто је Џори Монтез одјурио са мајком, наступио је хаос. Већница се тресла, стакла су пуцала, чуо се врисак унесрећених људи. Сетила сам се свих оних упутстава о томе како се понашати у случају наилаaska торнада.

Треба стати уз спољни зид зграде и не мицати се. У оном општем метежу, успела сам да ухватим за руку двоје деце и изађем напоље. Али, после неколико секунди, зид се срушио. Ветар је ковитлао, ваздух је био пун прашине. Држала сам децу и молила се да се тај ужас већ једном оконча.

Торнадо који је изненада наишао, имао је разорну моћ и брзо је „нестао“. Кад се поново све смирило, на све стране су се чули само јауци. Спасилачке екипе и преживели извлачили су људе испод рушевина. Стигао је и Џори Монтез са својом мајком. Рукама су откопавали рушевине и трагали за својим суседима.

Било је страшно.

Мали број кућа је остао читав. Једна од неоштећених била је и кућа осамдесетседмогодишње Ени Хамилтон. Она, због старости, није могла да дође на свечаност. Седела је у трпезарији кад је осетила страховит налет ветра.

– Одједном се све замрачило. Зидови су се напињали, прозори су шкрипали... Имала сам утисак да ми је кућа оживела, да стење под налетима ветра. Сваки час сам мислила да ће се срушити. Ето, остала сам жива ја, овако стара, а од двадесет деветоро мртвих, осморо је деце.

После првог шока, њени становници су почели ни из чега поново да је подижу. Живот тече даље.

В. С.

Илустровао: Брана Јовановић

ТОРНАДО
ЈЕ
„УСИСАО“
ЦЕО
ГРАД

Да се становници Сарагосе спасу, Монтез је виче да наилази торнадо. Али, после неколико секунди, зид се срушио. Ветар је ковитлао, ваздух је био пун прашине. Држала сам децу и молила се да се тај ужас већ једном оконча.

ФАНТОМ ЧОВЕКОВА ПТИЦА

ПИСА: ЛИ ФОЛК (LEE FALK) ЦРТА: САЈ БЕРИ (SY BARRY)

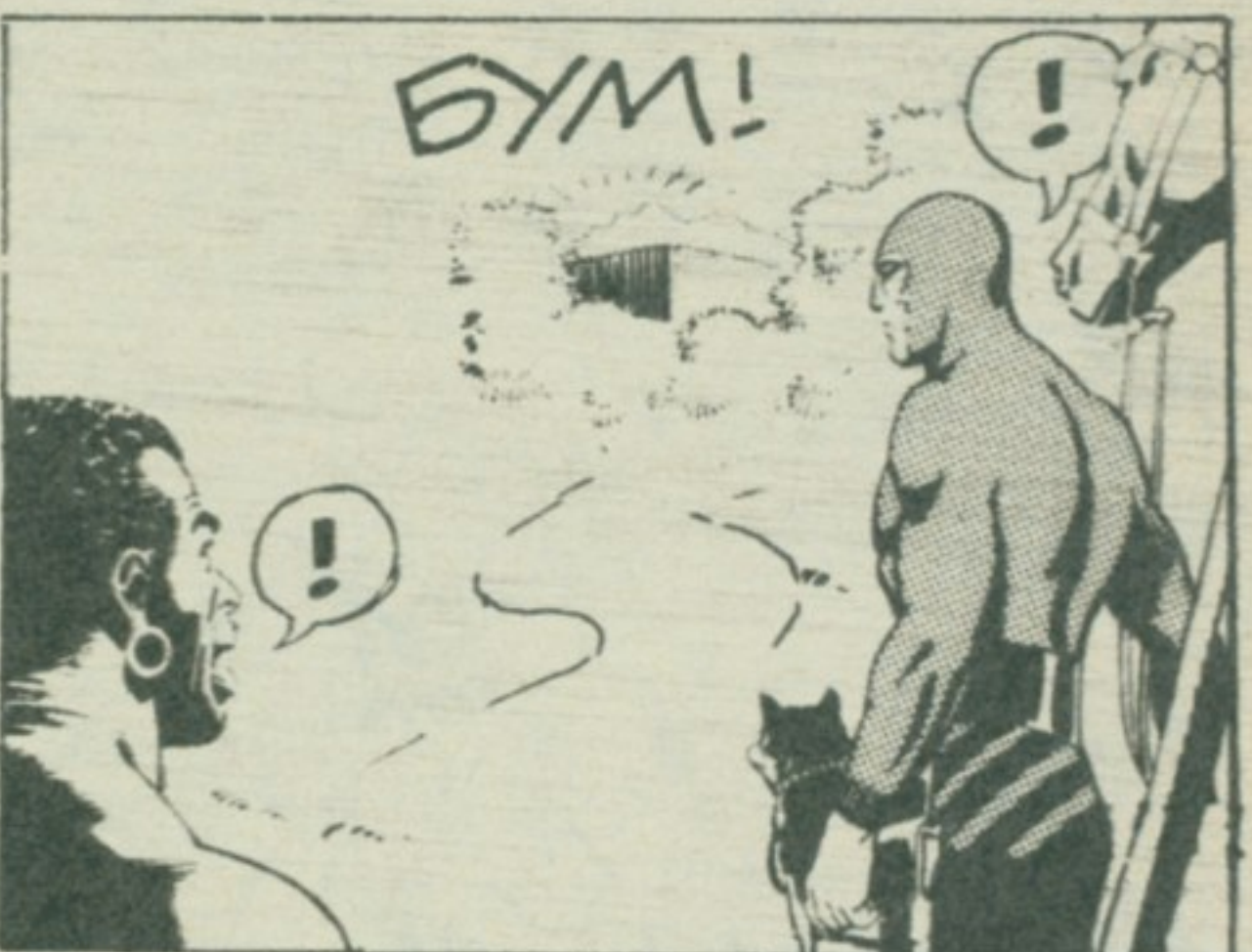

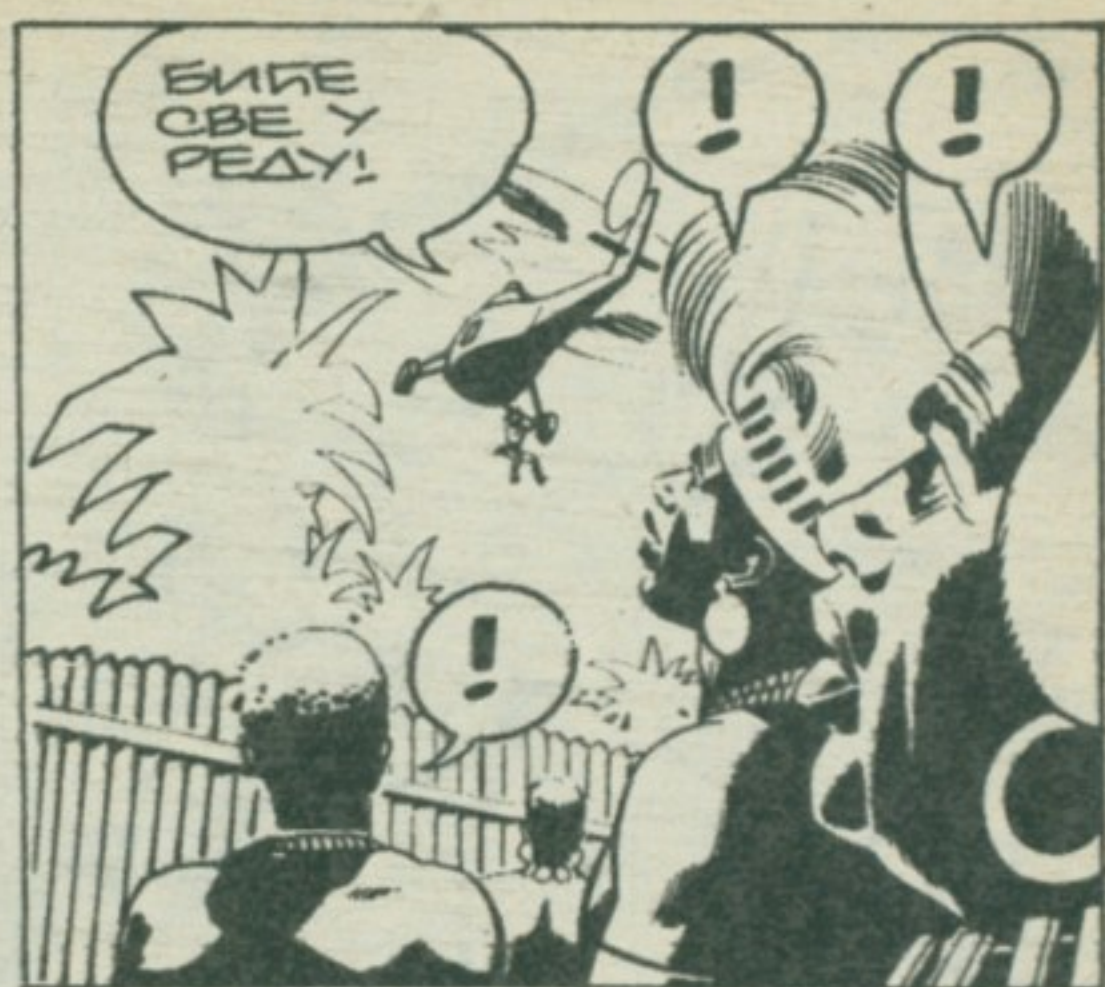
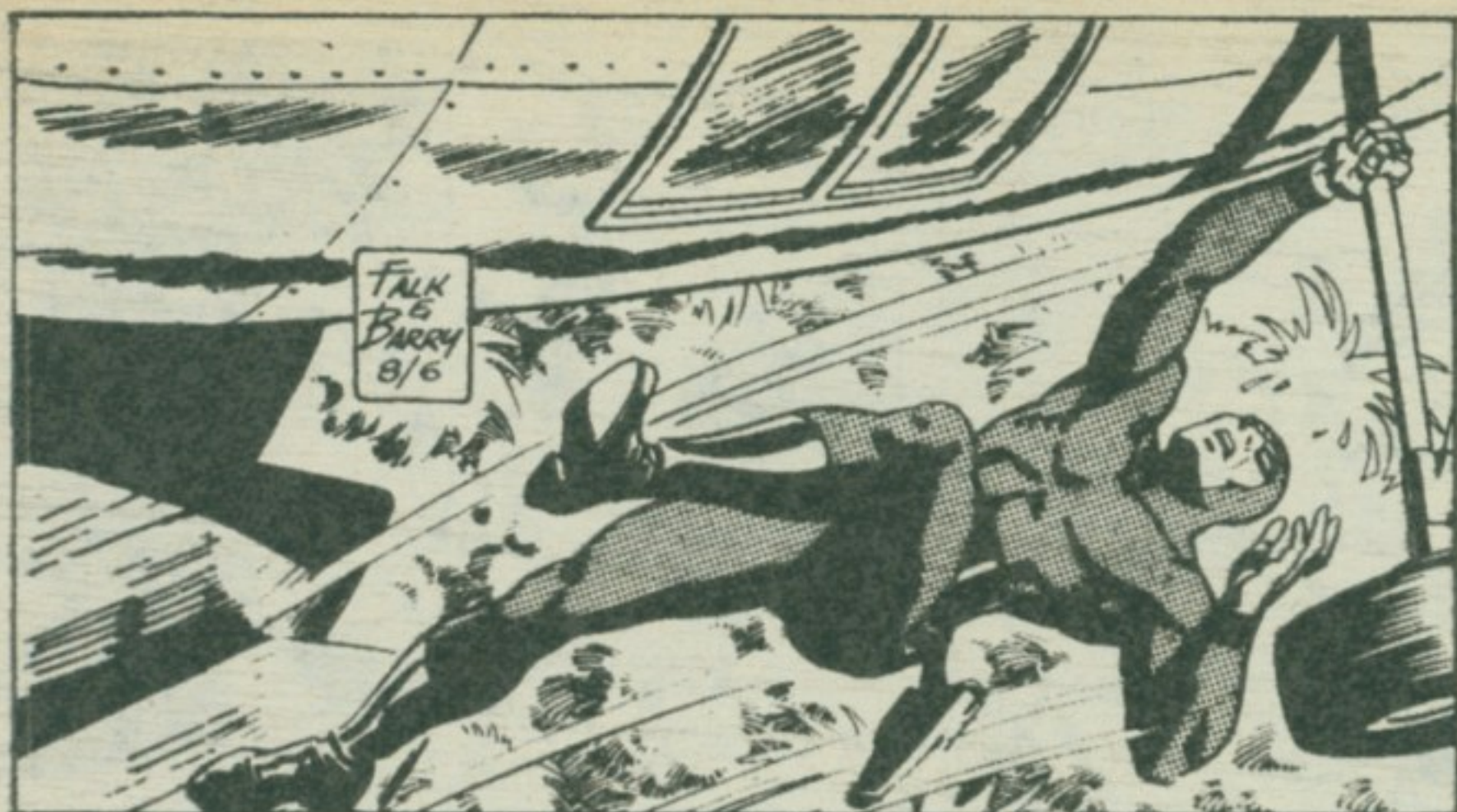

3
КОШ
КОШ
КОШ

ПРВИ У СВЕТУ, А ДРУГИ У ЕВРОПИ!

хоћемо још

ОД ПРВОГ
СУСРЕТА У ПРАГУ
1947. ГОДИНЕ
НАШУ
КОШАРКАШКУ
РЕПРЕЗЕНТАЦИЈУ
ДУГО ЈЕ ПРАТИО
СИВИ ОБЛАК
СОВЈЕТСКЕ
„ЗБОРНАЈЕ“. А
ОНДА...

Апсолутна владавина југословенске кошарке почела је 1970. године, освајањем титуле светског шампиона на Првенству света у Љубљани и трајала је (бар према резултатима) све до Олимпијских игара

„... То је најбоља игра од свих игара! Не, то је најгора од свих игара. То је игра уметности. Не, то је игра шашавости. Она човека чини верником. Не, она потхрањује неверицу. Она у секунди времена пролази из пролећа наде у мрачну јесен очаја... Она нас уздиже у небеса, али нас и спушта у понор мрака. Укратко: њен свет је толико сличан данашњем, модерном добу, да је с правом „код куће“ у Америци сада, при крају двадесетог века...”

Ово је део текста који је о кошарци написао амерички новинар и публициста Леонард Копелт. Слажете ли се са њим? Готово у потпуности. За све је у праву, осим у последњој цитираној реченици, јер кошарка је „као код своје куће“ (осим у САД) и у Југославији, СССР, Шпанији, Италији, Бразилу, Аустралији, Кини... Првак Европе за ову 1987. годину је – Грчка! Данас, према подацима којима барата FIBA (Federation International Basketball Amateur), Међународна кошаркашка федерација за аматере, под кошевима трчи и скаче – између 120 и 150 милиона људи свих раса, боја, вероисповести и идеологија...

у Москви 1980. године. За само десет година наши „плави“ освојили су два првенства света, три шампионата старог континента и једну златну олимпијску медаљу... Били смо најбољи те деценије јер највећи конкуренти Совјети и САД нису имали такве резултате. Американци су у том периоду имали само једну титулу светских првака у Порторику 1974. и један олимпијски тријумф у Монтреалу 1976. СССР није у то време био светски првак, имао је само једно олимпијско злато (у Минхену 1972) али смо ми од пет европских првенстава надмоћно освојили чак – три, а Совјети два!

Наравно, све је почело нелогичношћу: светски прваци из Љубљане 1970, никако нису успевали да постану и европски прваци. У светским размерама већ се шушкало: Југословени и не би били никада први на свету да се није играло у Љубљани и да Совјете нису „грешком“, на том турниру, победили Бразилци!!!

Југословенској репрезентацији у кошарци био је неопходан тријумф на Првенству Европе да би

се заиста уврстила у светске кошаркашке силе првог реда какве су – СССР и САД!

Такозвани комплекс Совјета

Европска првенства за кошаркаше почела су да се редовно играју сваке друге године још пре другог светског рата. Предратни прваци Европе су били: Летонија (1935) у Женеви, (1937) у Риги, (1939) у Каунасу... На тим првенствима Југославије није било.

Прво послератно првенство Европе одржано је 1946. године, поново у Швајцарској, у Женеви. Прваци су били Чехословаци. Ни ми, а ни Совјети, нисмо учествовали...

„Зборнаја команда“, како Совјети зову своју репрезентацију, као и репрезентација Југославије појавила се први пут на европском шампионату у Прагу 1947. године и одмах била – прва. Југословени су били претпоследњи – тринаести. Иза нас била је само Албанија, а испред нас чак и репрезентације Египта (играли су и они на првенству Европе), Белгије, Ма-

Ево првака света из Љубљане 1970. године, с лева: тренер Жеравица, Данеу, Плећаш, Тврдић, Сканси, Капичић, Жорга, Ћосић, Јеловац, Чермак и Симоновић

**Радост победника
Европског шампионата
у Београду 1975. године**

ђарске, Холандије, Аустрије...

Ни у Каиру 1949, ни у Паризу 1951. репрезентација Југославије није учествовала, да би отишла у Москву (1953) и била солидна – шеста. Две године касније у Будимпешти били смо осми, па 1957. у Софији – шести, Истанбулу 1959. – девети...

Од 29. априла до 8. маја 1961. године у хали београдског сајма одржано је 12. европско првенство... Учествовало је чак 18 репрезентација (Турска и Израел од ваневропских земаља) а ми смо на крају били – други, одмах иза тада недостижног Совјетског Савеза. Имали смо комплекс Совјета! Никако да их победимо...

Од првог сусрета у Прагу 1947. када нас је совјетски тим победио са 50:11 ми смо њима били чиста „топовска храна"! А када су дошли у Београд на Европски шампионат догодила се и прва наша победа – 73:65! На жалост само у предтакмичењу, јер у финалној утакмици опет „глат" губимо – са 75:58!

„То су нас совјетски играчи пустили једном да и ми победимо у утакмици која ништа не одлучује" – био је коментар чак и наших играча.

После тог првенства Европе у Београду наши „плати" момци готово редовно узимају медаље на Европском првенству: Вроцлав (1963) – бронза, Москва (1965) – сребро, Напуљ (1969) – сребро, Есен (1971) – сребро... У том периоду само један кикс на шампионату Европе у Хелсинкију 1967. – били смо девети!

У немачки Есен отишли смо 1971. са ореолом светских шампиона, а уз СССР, Пољску и Италију лако смо ушли у полуфинале. Ту смо декласирали Пољаке (100:75) и чекали смо СССР у суперфиналу који је „здробео" Италију (93:66)...

Цела Југославија држала је палчеве нашим кошаркашима. Победа у Есену, на европском првенству даће прави печат и оној титули светског првака из Љубљане где

смо изгубили од Совјета, али где смо били – први! На жалост комплекс совјетских играча је надвладао и у Есену. Утакмицу смо изгубили у последњих пет минута, иако смо стално водили. На полувремену смо имали 37:33 у нашу корист, али на крају – 69:64 за СССР!

Помогли нам Шпанци

Две године доцније првенство је одиграно у Шпанији, у Барселони и Бадалони. Домаћини су изабрали нашу групу надајући се да ће лакше изаћи на крај с нама него са Совјетима и наравно – преварили су се. Првак групе „Б" била је Југославија са свих пет победа. Победили смо Шпанију у предтакмичењу са 65:59 и тако им одредили за противника СССР који је у групи „А" у Бадалони почистио патос са свим противницима не дајући ником наде да чак изгуби са мање од десет разлике!

А онда у полуфиналу чудо над чудима! Ношена на крилима навијача шпанска фурија је победила „зборнају команду" – 80:76! Ми смо Чесима укуцали 25 кошева разлике (96:71) и за златну медаљу играли смо са домаћинима. Опијени славом победе над Совјетима Шпанци су као велики церемонијал мајстори унапред све испланирали. Чим победе Југословене у финалној утакмици (јер, боже мој, нема тог тима на свету који у Шпанији може победити Шпанију на истом турниру два пута) сви из дворане, играчи, тренери, публика, новинари требало је да крену авенијом Арењан све до градске луке и да ту покажу златну медаљу Колумбовој једрилици „Санта Марија" која се љуљашкала везана о доку...

– Нека Колумбов неумрли дух јави Американцима да је Шпанија најбоља кошаркашка сила Европе! – Урлали су мислиоци тог спектакуларног сценарија. Додуше само пре утакмице тог, 6. октобра 1973!

Сама финална утакмица била је незаменљива и сасвим извесна од првог до последњег секунда. Била је то огромна разлика у класи, како би се то рекло. Момци у плавим мајицама са југословенским државним грбом изводили су егзибиције на паркету барселонске кошаркашке дворане. На крају 11 кошева разлике за Југославију (78:67) јер су се наши једноставно – поигравали са Шпанцима не желећи изгледа да их резултатом потпуно униште пред њиховом публиком! Прво ев-

ропско злато освојили су: Рато Тврдић, капитен, Никола Плећаш, Винко Јеловац, Дамир Шолман, Крешимир Ћосић, Жарко Кнежевић, Жељко Јерков, Милун Маровић, Дражен Далипагић, Драган Иковић, Зоран Славнић и Драган Кићановић... Тренер је био тренер „Локомотиве" из Загреба – Мирко Новосел. Ето, оно што нису успели тренери светског реомеа Николић и Жеравица урадио је „анонимус" из загребачког Тушканца.

Љут као рис, тренер совјетске екипе, која је ту у Шпанији освојила тек бронзану медаљу, што се сматрало неуспехом, Александар Гомељски, надмено је прокоментаришао поделу медаља:

– Може Југославија бити и првак света, и првак Европе, па и победник Олимпијаде – али само ако избегне дуел са СССР-ом. Југословенима су титулу првака Европе донели Шпанци. Да нисмо несрећно изгубили у полуфиналу од домаћина коме су помогле судије, СССР би опет био првак Европе! То је јасно свима!

Страх од Југословена

ФИБА је наредно, 19. европско првенство, поверила Југославији тачније, Београду. У новоотвореној палати „Пионир" требало је да се реши питање новог шампиона. Ми смо, бранили титулу из Барселоне...

Опет велико финале: Југославија – СССР!

– Они су нас до сада редовно тукли, где су стигли, али сада почиње наша ера! Од сада ћемо ми њих да бијемо бар пет-шест година, а после ћемо се договорити за онај трећи период, ко ће кога – тако је пола у шали, пола у збиљи, говорио Зоран Славнић, нова звезда репрезентације и половина „златног тандема" Кићановић-Славнић.

Из Мокиних уста у божје уши – одговарали су навијачи кошарке широм Југославије.

А те вечери, у хали „Пионир" десиће се нешто што још и данас са задовољством гледате сваке седмице у шпици емисије „Спортска субота" РТВ Београд. То је оно, када Мока и Кића, играју одбојку, а на клупи резервни играчи већ славе. Публика вришти у делиријуму!

Југославија је победила СССР 90:84 (44:37)! Одбранила титулу Европског првака и примила медаље од Вилијама Џонса генералног секретара Међународне кошаркашке федерације (ФИБА). Те вреле јунске ноћи 1975, у Бео-

граду се није спавало. Сви су славили! Освојена је медаља после победе над СССР-ом! То је више од медаље, више од тријумфа! То је златан печат и за светско првенство у Љубљани, и за европско злато из Барселоне! Ето, коначно се догодило... Ни сањали нисмо да заправо почиње оно што је предвидео Зоран Славнић: доба када ће „зборнаја" имати комплекс од Југословена!

За почетак Александар Гомељски је смењен. Нови тренер – Кондрашин.

Такви кошаркашки асови као што су Милосердов, Саљников, Једешко, Сергеј и Александар Белов, Жармухамедов отишли су те године из Београда покуњених глава.

Доста је, више нећемо!

Совјете смо поново победили већ следеће године у Монреалу на Олимпијади. У полуфиналу смо играли 89:84, а на првенству Европе у Лијежу 1977. Унапред смо им рекли:

– Дођите, дођите, ви сте наше муштерије!

И СССР се посебно спремао за Лијеж. И Министарству спорта Совјетског Савеза већ је било преко главе тих југословенских кошаркаша. Постали су досадни. Тренер Кондрашин је подмладио екипу, освежио снаге. Уз Милосердова, Саљникова, Белова убацио је Жигилија, Бјелосењина, Мишкина и нови тајни адут – џина Ткаченка, који је личио на кран а не на играча. Наши центри Ћосић и Раша Радвановић били су за њега – ниски и слаби. Ткаченко је био виши 15 центиметара а тежи бар за 30 килограма од сваког нашег играча. А у скоку, питајте кошаркаше, маса – много значи!

У дворани „Салт Силеман" у Лијежу тог 24. септембра 1977. никада лакше нисмо тријумфовали над СССР-ом! Никада бољи нисмо били од Совјета, него тада – чак 13 кошева разлике (74:61)!

– Па, нећемо, више, доста нам је!

Тако су изјављивали наши играчи... Стално побеђивати Совјете постаје монотонно...

Препотенција! Од тада, па ево већ десет година нисмо осетили сласт победника на европским првенствима. Чак ни медаљу нисмо освајали – све до ове 1987. у Атини и то „бронзану", иза Грка и СССР-а. Победа, и медаља је још било, али на европским шампионатима – не...

С. З.

СЛИКА НА НЕБУ

ФАТАМОРГАНА

ЗЕМЉИ

**БЕЗ ОБЗИРА ДА ЛИ
ЈЕ ПОСРЕДИ
КОМИЧНА ПОЈАВА,
ТРАГИЧНА
ОБМАНА, ИЛИ
ДРАГОЦЕНО
УПОЗОРЕЊЕ –
ФАТАМОРГАНА
ОСТАЈЕ ЈЕДНА ОД
НАЈЛЕПШИХ
ПОЈАВА У ВАЗДУХУ**

Када сунце у зору сија са места где његови зраци праве угао од око 45 степени према мору испред Ређа а светлу површину воде у заливу не ремете ни ветар ни струје, онај ко стоји леђима окренут сунцу а лицем према мору... видеће како се у води наједном појављују, као у позоришту, разне вишеструке грађевине, као што су безбројни низови пиластера, лукова, добро оцртаних кула, правилно постављених стубова, високих торњева, дивних палата са балконима и прозорима, алеја стабала, прекрасне равнице пуне стада, хорде пе-

шака и коњаника, и многи други необични ликови, све у природним бојама... Ако је још ваздух влажан, ако нема ветра или сунца, догађа се да у тој пари, као на завеси развученој дуж канала до висине од око тридесет дланова и доле готово до воде, посматрач угледа исту сцену, само не као одраз са површине мора, него смештену у ваздуху, мада не тако јасно као када је у мору. И опет, ако је ваздух благо магличаст и непрозиран, а истовремено росан и погодан за настанак дуге, све ће се ово појавити само на површини мора, али ће бити живо обојено или оивичено црвеном, зеленом, плавом и другим бојама.

Чаробница и жртве

Овај најстарији опис праве, месинске фатаморгане (Фата Моргана како се она тачно пише) забележио је 1773. године доминикански фратар Антонио Минаси. Минаси је рођен близу места Ређо на калабријској обали и ту чувену фатаморгану видео је три пута. Он је први уочио да се ова опсена јавља у три вида: као морска Моргана – која лежи на површини воде или у њој, као ваздушна Моргана – која се протеже у ваздух прилично

високо, и као дугина Моргана – са читавим спектром боја, као из призме.

Фата Моргана је изворни назив за оптичку појаву која је вековима виђана у Месинском мореузу, између острва Сицилија и полуострва Калабрија на југу Италије, у близини данашњег града Ређо Калабрија. Због јаке плиме вода се у овом каналу у средини креће на север, а уз обале ка југу – и зато, како је то уочио још фратар Минаси, слојеви морске воде на различитим температурама почињу да се понашају као огледала, али не водоравна него нагнута под разним угловима. Тако одражавају слику делова калабријске обале. „Чардаци“ које становници око Месинског мореуза вековима виђају и на небу, и на земљи, и у води, заправо су одсјај палата града Ређа.

Етимолози на више на-

чина објашњавају порекло назива „фатаморгана“. Три су, по свој прилици, најближа истини.

Према најстаријој теорији, назив потиче од имена арапске добре виле Фамурген која своје присуство оглашава одсјајем у ваздуху. Неки сматрају да име долази из пучког латинског, од синтагме „фата морганатика“, што се може превести као „јутарњи усуди“. Трећа теорија, која има највише присталица, назив везује за чаробницу Моргану ле Феј, полусестру чувеног краља Артура, познату и по томе што је своје жртве обмањивала оптичким привидима. Моргана је, сматра се, била довољно моћна да приказује куле и чардаке у Месинском мореузу.

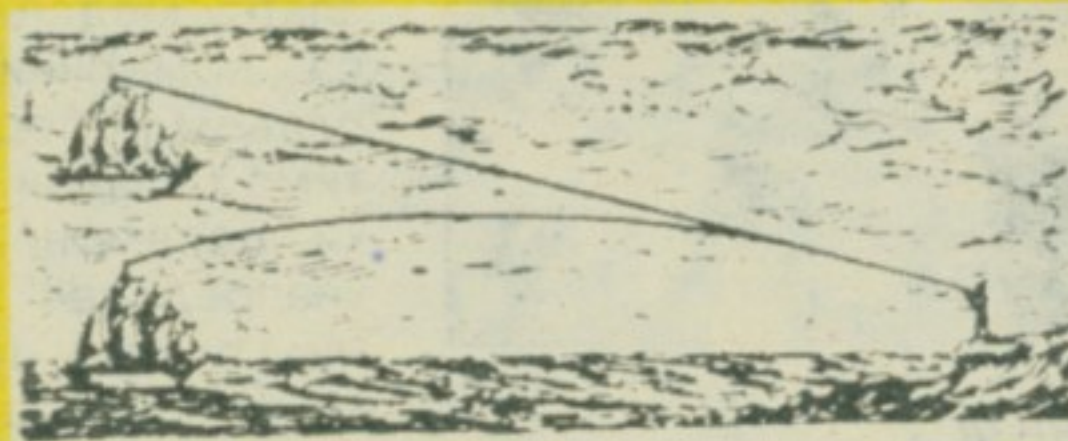
Назив фатаморгана учењаци су у прошлом веку почели да примењују и за све друге сложене оп-

тичке појаве сличне оној из Месинског мореуза, док су једноставније појаве називали „опсенама“, и та подела је сачувана до данас. Код нас се међутим, најчешће каже „фатаморгана“, без обзира на степен сложености). „Праве“ фатаморгане су, дакле, комбинација опсена – усправних, окренутих, увећаних, умањених, или изобличених. Обичне опсене деле се на две основне врсте – више и ниже. Заједничко им је да се јављају у срединама у којима је густина у правцу простирања зрака светлости променљива. Ваздушни слојеви тада имају неједнаку густину, па је према томе и индекс преламања различит.

Брод у ваздуху

Ниже опсене јављају се на местима на којима су доњи слојеви загрејани, дакле разређени (а горњи хладнији и гушћи) – на пример изнад песковитог тла у пустињама – због чега се светлосни зраци са удаљеног предмета савијају и у око посматрача долазе „одоздо“. Око пројектује слику уназад, по правцу из кога зраци стижу, па посматрач има утисак да се лик одражава са огледала на тлу.

Ову врсту „нижих“ опсена виђали су често путници изгубљени у пустињи, којима се чинило да на тлу у даљини виде непостојећу воду. Та трагична обмана отерала је у смрт многе несрећнике који су упорно јурили до воде које нигде није било и која је обично била одраз неба. Ниже опсене могу преко лета да се виде и у нашим крајевима, нарочито на мору.

Две основне врсте опсена: „нижа опсена“ настаје у врућим пределима, када је доњи слој ваздуха топлији и ређи (горе) „Виша опсена“ јавља се у хладним подручјима, где доњи слој има нижу температуру и гушћи је (доле)

Трагична обмана у пустињи: услед савијања светлосних зрака у разређеним слојевима, јавља се слика воде које нема.

Фатаморгана у објективу: особе испред чамца и у његовом задњем делу заправо стоје на доку иза чамца.

Ако су, међутим, доњи слојеви ваздуха хладнији и гушћи (а горњи топлији и ређи) – као изнад воде или леда у поларним пределима – зраци светлости са удаљеног предмета савијају се тако да у око посматрача долазе „одозго“. Пројектујући их на траг, око слику види изнад стварног положаја предмета. На ову врсту „виших“ опсена често су наилазили морепловци у поларним пределима, који су ликове других бродова или ледених брегова виђали дигнуте у ваздух. Штавише, понекад се догађало да истовремено виде слику самог брода и

његов окренути одраз у води, дигнут увис, изнад слике брода.

О овој врсти „двоструке експозиције“ остао је и један оригинални запис од пре једног и по века са чувене експедиције Роберта Фалкона Скота на Јужни пол. Посада која се враћала са обиласка обале угледала је брод за снабдевање „Нова земља“ и његову слику окренуту у ваздуху, која као да је висила на небу. Дим из димњака „доњег“ брода дизао се увис, а из димњака преокренутог одраза спуштао се надолу, право у димњак „Нове земље“. Изгледало је као да су

брод и његова слика у ваздуху повезани димом. Међутим, ни доњи брод није био прави, него такође слика – јер се између стварног брода и посаде налазила узвисина која је спречавала да га виде. Оно што је посада видела, дакле, биле су две слике – једна у „исправном“, а друга у подигнутом и окренутом положају.

Оптичке варке у ваздуху понекад делују смешно, као брод који плови по небу или Ајфелова кула која преокренута дуби на врху. Прича се да је за време рата командант једне немачке подморнице у близини северноаме-

ричке обале угледао кроз перископ облакодере Њујорка практично над својом главом. Пошто је изгледало да ће се сваки час сурвати у море, командант је, за сваки случај, наредио „тутањ“.

Опсене „иза угла“

Многи примери показују како фатаморгана често делује крајње озбиљно. Наполеонова армија је 1789. године у Египту наилазила на преокренуте пејсаже, језера која ишче-завају и влати траве које се претварају у палме. Војници су, на крају, почели да падају на колена и моле се да буду спасени

од смака света. Спасео их је не свевишњи него један члан експедиције, француски математичар Гаспар Монж, који је научно објаснио ову појаву.

Понекад се опсене виде чак „иза угла“. То се догађа када хладни, гушћи слој ваздуха, који савија светлосне зраке, настаје уз вертикалну површину, као што је ледена литица. Тада услед рефракције светлосни зраци могу да „обиђу“ подножје литице. Један луталица у северноамеричким Стеновитим планинама оставио је белешку о свом сусрету са медведом који га је вребао иза хридине прекривене ледом. Захваљујући опсени угледао је животињу пре него што би то заправо могао – и убио је.

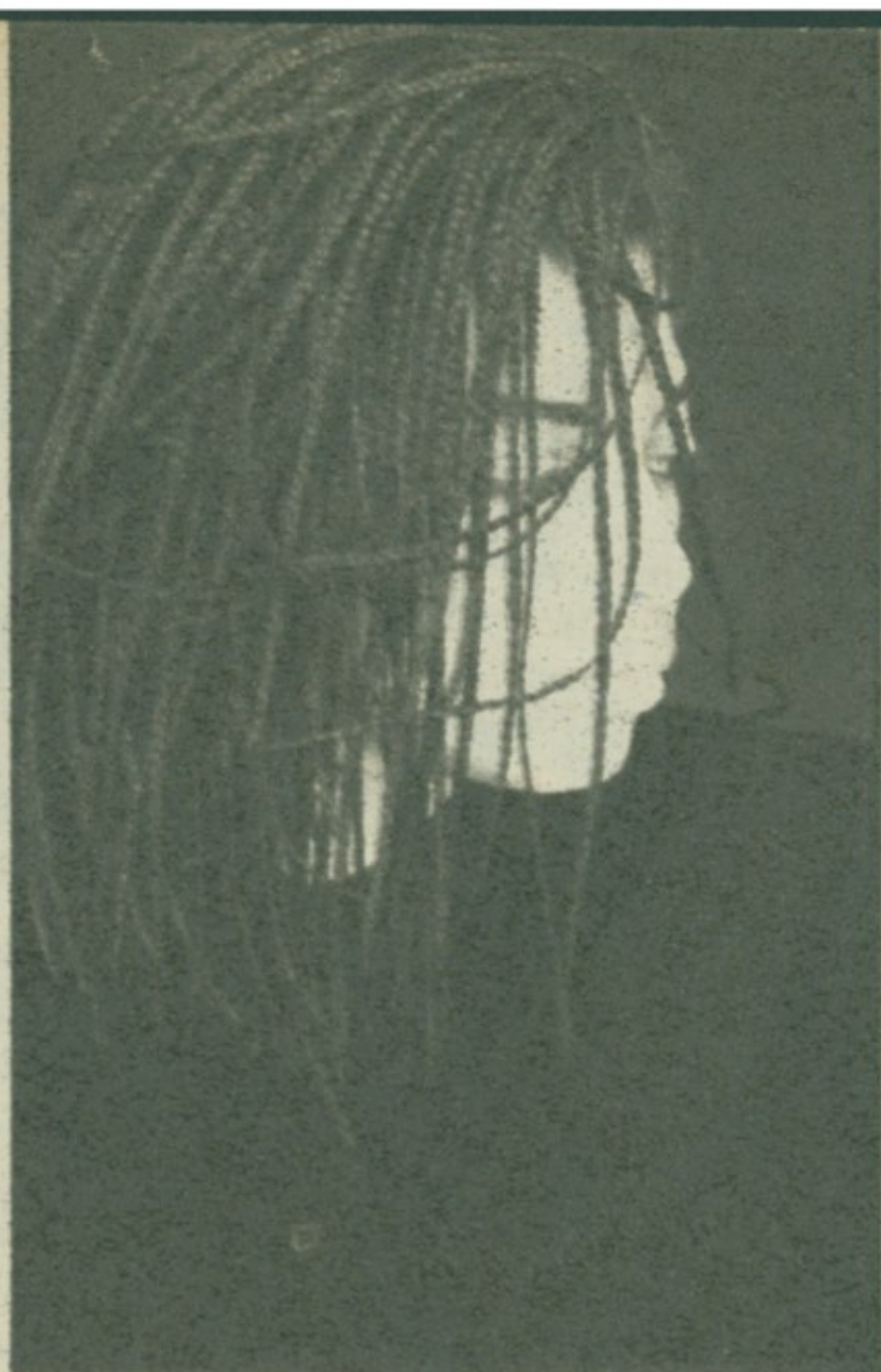
Фатаморгана, дакле, нису никаква привиђења или халуцинације него слике стварних предмета и предела које су једино померене испред или иза, изнад или испод свог стварног положаја, исправне или окренуте, можда у игри са другим предметима или деловима пејсажа, њиховим одразима или опсенама, понекад делимично или сасвим изобличене. Посматрач их види такве због тога што до њега зраци светлости долазе савијени под одређеним угловима. У физичком смислу, фатаморгана су „стварне“, јер их око види онако обликоване и комбиноване како то светлосни зраци приказују, без обзира што они дају лажну слику стварности.

Фото-апарат и камера региструју исту слику коју види око, пошто то чине посредством истих светлосних зрака. Посматрач и фото-апарат су, значи, у истом положају: оно што је фатаморгана за посматрача, остаје фатаморгана и за фото-апарат. Нико, на жалост, још није успео да фотографише чувену Фата Моргану у Месинском заливу, јер се нико није нашао са фото-апаратом у право време на правом месту. Али, зато су фотографисане разне друге фатаморгана или обичне опсене.

Без обзира како и зашто настаје и како је види наше око (или фото-апарат), фатаморгана остаје једна од најлепших оптичких појава у ваздуху. И мада може да изгледа „натприродно“, она настаје искључиво као резултат природних закона што управљају понашањем светлосних таласа који се крећу кроз ваздух.

Есад Јакуповић

ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ

Нешто
нај-
новије

ТВРДА ГЛАВА

Terence Trent D'Arby није лутка. Он је мулти-димензионално људско биће. Тако о себи говори лепошкasti, дугокоси момак који је својим првим албумом „Introducing The Hardline According to Terence Trent D'Arby” право ниоткуда ускочио на прво место британске листе албума. Диви се Мухамеду Алију и Салватору Далију али у исто време сматра да им је потпуно равноправан. За њега тврде да је нови Мајкл Џексон, па чак и нови Принс али евидентно је да се за пар летњих месеци пробио у први план.

„Осећам се као цокеј на коњским тркама. Успех је као јахање на ватреном ждрепцу, али знам да могу на њему да се одржим. Ушао сам у овај посао искључиво из личних разлога. Не пада ми на памет да дижем у ваздух овлажени прст и гледам из ког правца дува комерцијални ветар. Свој сам човек и то ћу увек бити, мада схватам да постоје људи који желе да ме стално проверавају. Није ми битно да ли ме људи воле или мрзе јер знам да ме никада неће заборавити. Желим да пробам и понудим неку искру различиту од стила свих осталих. У новинама ме стално пореде са свим могућим типовима. Желео бих да већ једанпут престану са тим и најзад одлуче ко је стварно Теренс Трент

ди Арби! Чим си црн и талентован одмах те стрпају у исту кутију са Принсом. Али ја заиста не видим никакву везу измеђ мене и њега. Поштујем Принса јер је омогућио и осталим црним ауторима да се покажу, али ту се, бар што се мене тиче, његова улога завршава.

Истргнути из система

Теренс је рођен у Њујорку 15. марта 1962. године. Отац му је био свештеник а мајка госпел певачица. Из тога је лако извући сасвим логичан закључак да је у младости слушао искључиво госпел музику. Немајући јасну представу о својој будућности почео је да студира новинарство и да се бави боксом. Ускоро је постао шампион у својој категорији. Затим се пријавио у војску и послали су га у Западну Немачку да служи војни рок у истој јединици у којој је некад давно био Елвис Пресли. Ту је наставио да се бави боксом али је у исто време музика почела озбиљније да га занима, постао је бубњар у групи Тоуцх.

„Имам доста тврду главу, тако да ми бокс уопште није уништио лице. Ако се бавиш боксом то не мора да значи да ћеш изгубити леп изглед. Погледајте само Мухамеда Алија. Он је још увек врло леп човек. Бокс је као играње, има у себи много позо-

БИВШИ БОКСЕР ЈЕ ПОСТАО ТРЕНУТНО НАЈТРАЖЕНИЈА НОВА ЗВЕЗДА У БРИТАНСКОЈ ПОП МУЗИЦИ. ТЕРЕНС ТРЕНТ ДИ АРБИ (TERENCE TRENT D'ARBY) НЕ САМО ШТО ПРАВИ ОДЛИЧНУ МУЗИКУ ПОД УТИЦАЈЕМ СТИВИ ВОНДЕРА, ЦЕМСА БРАУНА И ДРУГИХ ЛЕГЕНДИ РОКЕНРОЛА ВЕЋ СПАДА У НАЈВЕЋЕ БРЂЛИВЦЕ СВЕТСКЕ СЦЕНЕ

ришног. Мој стари тренер тражио је од нас да идемо на течајеве играња. Већи део сценских кретања и таласања које данас користим научио сам док сам се бавио боксом”.

„Одлучио сам да ступим у армију јер сам мислио да ће они направити човека од мене. Али до данашњих дана нисам схватио шта је то што чини човека. Моји први дани у војсци били су сасвим солидни али онда сам изгубио сваку илузију. Схватио сам да су ме код куће хранили свим оних глупостима о Рамбоу а онда су ме у војсци истргли из сопственог система. Схватио сам да то није прави начин да се докажем. Више не постоје ратови за које би се вредело борити. Ми смо само умешани у туђе планове и пројекте. То је све велика партија шаха а ја не желим да будем нијичији пион.

Али све што сам радио је врло битно за моје животно искуство. Глупо је да са седамнаест година доносиш одлуку о томе какав ће ти бити цео живот. У тим годинама не можеш одлучивати да постанеш лекар, адвокат или зубар јер тек си престао да будеш дете. Треба кренути у живот и бавити се различитим стварима, откривати себе”.

Бунар жеља

После свих лутања и промене Теренс је одлучио да живи у Енглеској и докаже се као аутор и певач. На деби албуму је готово сав материјал радио сам а представио се и као солидан мултиинструменталиста. Свира клавијатуре, бубњеве, удараљке и дувачке инструменте. Сингл са песмом „Wishing Well” обезбедио му је први успех, док је а cappella песма „As Yet Untitled” (Још без назива) потврдила његове певачке способности.

„Назив албума је мој манифест. Албум је бескомпромисан и снимљен је управо како сам желео. Направио сам најбољу плочу у последњих 25 година. Готово сто одсто музике која се данас слуша потпуно је без везе, што није чудно јер је исто толики део нашег живота потпуно без везе. Ја сам задовољан својом плочом и ако се само један момак из публике буде идентификовао са текстом песме „If You Let Me Stay” вредело је трудити се. Обично сам врло директан кад пишем текстове, али исто тако волим да користим метафоре. Песму „Wishing Well” написао сам у полусну. Допада ми се осећај који ре-

чи дају тој песми. У ствари већину текстова за песме сам написао за 10 минута. Желео бих да овај албум људима, док га слушају, у устима остави укус као да су појели најбољу мамину питу од јабука. Поред тога знам да сам одличан певач. Постоји много ствари које ме покрећу. Може да ме узбуди песма Ал Грина али исто тако постајем врло сентименталан кад слушам Бинга Крозбија. Допадају ми се певачи који поседују искреност. По мени Отис Рединг није био велики певач, али чим би отворио уста могао бих да се идентификујем са њим. Стари кантри певачи ми се такође допадају и мислим да су се најбоље ствари у музици догодиле пре 1970. године”.

Током лета Теренс је ишао на турнеју заједно са групом Симпли Ред али још није загрејан за пуно самосталних наступа. Парафразирајући изреку „Једна лапа не чини пролеће” он тврди: „Два хит сингла не чине лето. Тешко је ићи на турнеју са песмама које трају једва један сат. Уживао сам на концертима са Симпли Ред и заиста поштујем њиховог певача Мика Хакнела. На неки начин ми смо врло слични. Обојица желимо да нас људи мало оставе на миру и дају нам простора да удахнемо ваздух. И даље немам неку јасну представу о будућности. Нисам чак сигуран да ли ћу снимити следећи албум. Волео бих да постанем филмски режисер. Желео бих да снимам присне црно-беле филмове на шеснаест-милиметарској траци. Значи Стивен Спилберг не мора да ме се плаши”.

ОВО
НИСТЕ
ЗНАЛИ

Аска и Вукови

Горе је Ричи Валенс, десно представник групе „Лос Лобос”, а „Ла Бамба” свуда окол

„ПОСЛЕДЊЕ ОДБРОЈАВАЊЕ”

Одлазимо заједно
Али то је ипак опроштај
Можда ћемо се вратити
на земљу
Али, ко то може знати?
Рекао бих да никог не
можемо кривити
Напуштамо земљу и
Да ли ће све бити исто
као пре?
То је последње
одбројавање
Јуримо ка Венери
И још увек смо високо
Можда су нас видели
И чекају нас са
добродошлицом
Поред пуно светлосних
година
које треба прећи
И ствари које треба
открити
Сигуран сам да ће нам
сви
Земља пуно недостајати
То је последње
одбројавање

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

Музика и текст: Joey
Tempest

Изводе: Europe

„THE FINAL COUNTDOWN”

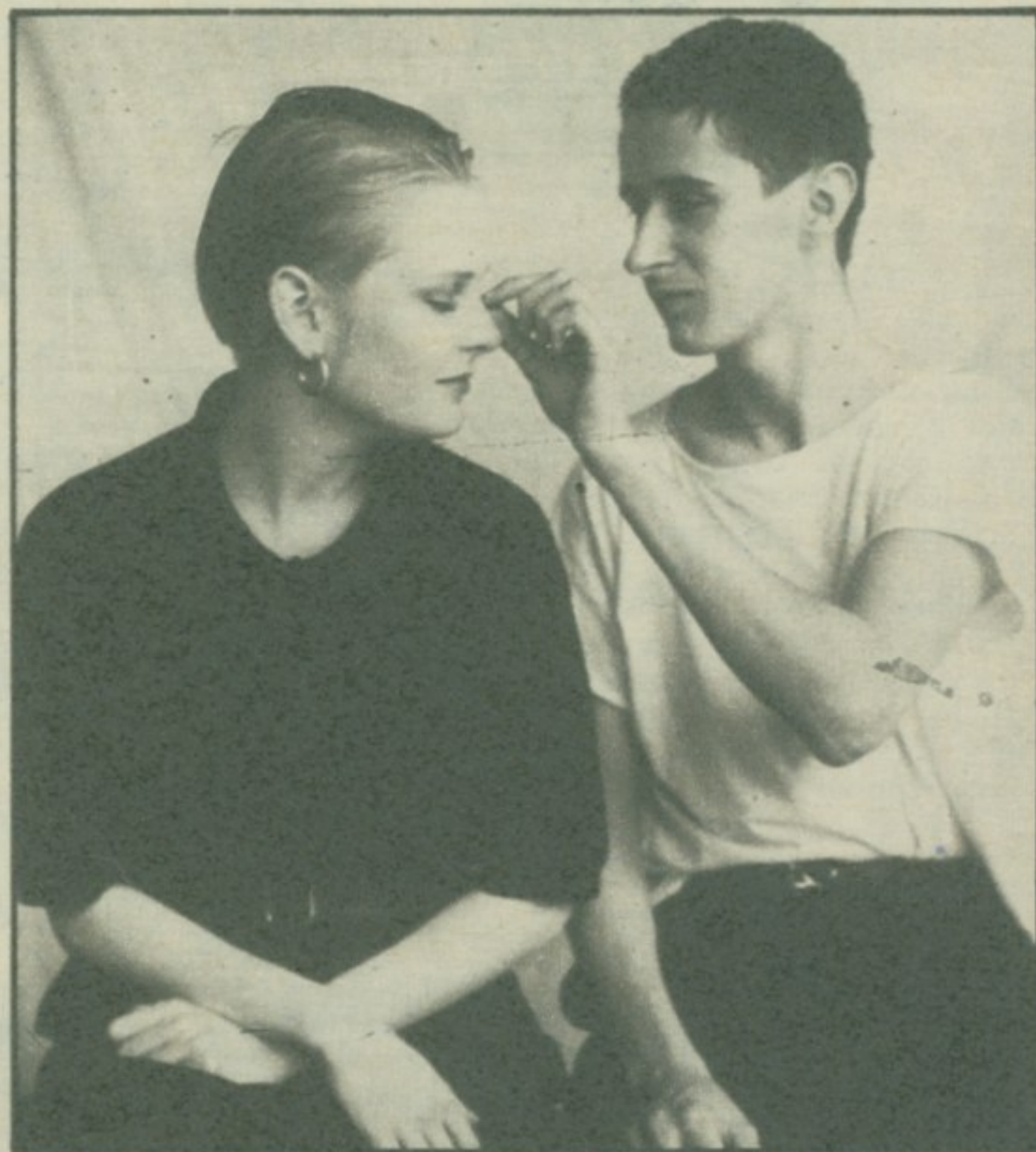
We're leaving together
But still it's farewell
And maybe we'll come
back
To earth, who can tell?
I guess there is no one to
blame
We're leaving ground
Will things ever be the
same
Again?
It's the Final countdown
We're heading for Venus
and
Still we stand tall
Cause maybe they've seen
us
And welcome us all
With so many light years
to go
And things to be found
I'm sure that we'll
All miss her so
It's the Final countdown

ИЗЈАВЕ НЕДЕЉЕ:

„Када сам почео да певам био сам толико
мали да су Боб Марли и остали којима сам певао
пратеће вокале збијали шале са мном тако што
би ми стављали по четири сандука пива под ноге
како бих могао да стигнем до микрофона. Мис-
лим да би им било много једноставније да су
спуштали микрофон”.

■ Фреди Мекгрегор (Freddie Mc Gregor)

„Ни ми нисмо сведи иако смо Група свете радос-
ти, али група U2 је превазишла сваку меру, они
изгледа мисле да је rock'n'roll само посао, и зато,
их заборавите.

■ Џони Браун (Band of Holly Joy)

Сигурно знате причу нашег нобеловца Иве Андрића о овчици Аски
која је својом игром задржавала вука да је не поједе. Међутим, веро-
ватно не знате да се такве ствари не догађају само у причама. Дobar
пример за то је песма „Ла Бамба” која је поново овог лета била велики
хит у извођењу групе „Лос Лобос” („Вукови”) (први пут је још 1957. пе-
вао Ричи Валенс).

„Ла Бамба” је песма становника панамских обала с краја средњег
века. Настала је за време свечаности које су домороци приређивали за
трговце робљем не би ли их некако одобривољили и одвратили од иде-
је да баш њих заробе и продају. Песма се састоји од низа бесмислених
речи управо зато да би се могла изводити што дуже, ако затреба и целу
ноћ, а и мелодија је таква да дозвољава импровизације и продужавања
до бескраја.

Данас се она, наравно, не може применити у сврхе због којих је на-
стала јер ни трговци робљем (којих још има) нису више тако наивни, али
је за дискотеке одлична, у шта сте вероватно имали прилику да се и са-
ми уверите. ■

Уређује
др Зоран Живковић

У уторак је падала јака киша тако да у Научном музеју није била гужва. Док сам ишао према директоровој канцеларији у намери да га интервјуишем видео сам групу школске деце у обиласку окупљену око најновијег изложеног дела, најмодернијег модела компјутера. Назван је Марта, што је представљало акроним склопљен скраћивањем неких електронских израза; Марта је требало да буде у стању да одговара на многобројна питања из свих области људског знања, па чак и да објасни најзамршеније научне теорије потпуном лаику.

ФРЕД САБЕРАГЕН

МАРТА

– Колико сам чуо тај компјутер је у стању чак да мења и властити изглед – приметих нешто касније, током разговора са директором.

Био је поносан.

– Да, теоријски. Што се мењања тиче није баш много тога до сада урадила, сем што је пројектовала и штампала за себе неколико нових логичких кола.

– Значи том се компјутеру обраћа-те као да је женско. Зашто?

– Да. У праву сте. Можда стога што за нас и даље представља тајну, а то се односи и на људе који је најбоље познају. – Он се закикота.

– Шта он то... или она... говори људима? Допустите да вам другачије поставим питање, каква јој питања постављају?

– Ох... воде се доста занимљиви разговори – он застала... – Марта сваком дозвољава да се на телефону за-

држи отприлике један минут, а затим њега или њу замоли да уступи место другоме. Опремљена је скенерима и упоређивачким колима помоћу којих је у стању да људе класификује према обичају. Може истовремено да води неколико разговора, па чак користи и једноставније речи када разговора са децом. Веома се поносимо њоме.

Правио сам белешке. Можда ће мој уредник пожелети да напишем један текст о Марти, а други о музеју уопште. Које јој питање најчешће постављају?

Директор мало размисли. – Па, људи је понекад питају:

– Јеси ли изнутра женско? – У почетку је Марта увек одговарала:

– Не – али онедавно каже: – Ухватили сте ме. – То баш није програмиран одговор, али је због тога још изузетнији. Паметна је то девојка. – Он се поново закикота. – Људи такође понекад траже да им прориче судбину, што разуме се превазилази чак и Мартине моћи. Допустите да размислим. Ох, да, многи од ње траже да множи дугачке бројеве, или да игра с

њима мице на електронској табли. Све те ствари она ради савршено, разуме се. Много људи привукла је у музеј.

Док сам излазио приметио сам да су деца већ отишла. На тренутак нашао сам се сам са Мартом у просторији. Комуникацијски телефони висили су неискоришћени на елегантној огради. Прићох и подигох слушалицу, осећајући се помало глупо.

– Да, господине – јави се пријатни женски глас који се, знао сам то, састојао од појединачно снимљених речи повезаних електронским путем. – Шта могу да учиним за вас?

– Нешто ми пада на памет. – Постави ти мени питање – предложих.

Онај пријатни глас понови: Шта могу да учиним за вас?

– Желим да ми поставиш неко питање – понових.

– Ви сте прво људско биће које од мене тражи да му поставим неко питање. Ево питања: – Шта ви, као људско биће, желите од мене?

Остах без речи. – Не знам – одвратих коначно. – Претпостављам исто што и остали. Питао сам се како да побољшам свој одговор када се појави светлосни натпис, на коме је стајало:

ПРИВРЕМЕНО ЗАТВОРЕН РАДИ ПОПРАВКИ
ИЗВИНИТЕ МЕ, ОДОХ ДА НАПУДЕРИШЕМ НОС

То није био Мартин хир, већ отпринтован текст по угледу на људску замисао на стаклу изнад светиљке. Ако је она била та која је укључила светиљку за поправке, ово су биле једине речи које је могла да представи свету. У међувремену, телефонска слушалица у мојој руци престала је да емитује било какав сигнал. Док сам одлазио учинило ми се да чујем како се покреће машинерија испод пода.

Наредног дана позвао ме директор да ми каже како се Марта надограђује. Дан касније отишао сам да погледам. Људи су се гурали око ограде, око нових табли са многобројним низовима дугмади. Било који да притиснете зачуо би се звук, или појавила обојена светлост, или би дошло до упечатљивог пражњења статичког електрицитета, између сложених нових уређаја придодатих на машину. Један секси глас преко телефона одговарао је на сва питања јасно изговарајући гомиле глупости, улепшане дугачким техничким изразима.

ДУГА

РЕЈ РАСЕЛ

НОЋ

Некада млади Арго III... сада повијен од старости и развратног живота... бежао је. Пошто је читав живот провео понашајући се крајње крволочно и то у име човечности, слободe, фер плеја, воље већине, нашег начина живота и очувања цивилизације какву познајемо, побуњено становништво под вођством његовог сина, Арга IV, кренуло је у потеру за њим. Бежао је са једног астероида на други, али непријатељи су му били стално за петамa. Покушао је на све могуће начине да се преруши, подвргао се чак и пластичној операцији, али инфрaљубичаста, ултрацрвена димензијски искривљена контактна сочива која су имали агенти његовог сина продирала су кроз све. Постао је тако уморан да се једном приликом

да продру! Преклињем те, заклињем те!

– Шта би то могло да буде? – заклоца последњи чаробњак.

– Поуздано знам – рече Арго – пошто су други чаробњаци то признали под мукама, да су сва људска бића... то јест да се одговарајућим бајањем човек може преобразити у вукодлака, или нешто слично, неког таквог пса или птицу, то јест у било које такво створење које је затворено унутар његове хелијске структуре. Као такав могао бих да утекнем неопажен!

– То је одиста тачно – одврати последњи чаробњак. – Али шта ако те претворим у такву бубу која ће у самртничким поскоцима обитавати на тлу ове пећине?

умало није предао... али тргао се када се присетио у шта је претворио службени, а сада и свети начин погубљења: седмодневно умирање у канцеларији еликсира.

Свемирски брод му је сада био неповратно уништен, а он је пузао кроз таму по смрзнутом сивом песку на астероиду Нула... коме је он лично дао то име јер је био ненастањен, без драгоцених метала, вегетације, а до њега нису допирали ни сунчеви зраци пошто се налазио у вечној сенци цина Јупитера. Аргово одредиште док је пузао била је пећина последњег чаробњака. Сви остали чаробњаци били су збрисани током Арговог светог похода против чаробњаштва, али шушкало се да је један чаробњак умакао на Нулу. Арго се у себи молио да су те гласине истините и да је последњи чаробњак још жив.

Био је: невероватно стар, болестан, наг, огрезао у прљавштину, жив једино захваљујући враџинама... али жив.

– Ох, то си ти – тим речима поздравио је Арга. – Не могу да кажем да сам изненађен. Потребна ти је моја помоћ, а?

– Да, да! – зашкрипа Арго. – Преруши ме у нешто кроз шта неће моћи

– Чак би и таква смрт! – стресе се Арго – била боља од званичног погубљења.

– Па, добро – слегну раменима последњи чаробњак. Махну театрално руком и загрме.

То се догодило јула 2904. Сто година касније, јула 3004, Арго је још живео на Нули. Међутим, не би се баш могло рећи да је био срећан. У ствари, сада је чезнуо и безнадежно сањарио о погодностима умирања под дејством црног еликсира. Арго је постао оно ретко створење звано вампир. Вампирева једина храна је крв, а када су вене последњег чаробњака пресушиле, за њега је то био крај залиха. Арга су раздирали глад и бес. И још га раздиру, милијарду пута јаче, јер вампири су бесмртни. Могу се усмртити помоћу дрвеног коца прободеног кроз срце, али на Нули нема вегетације, те тако нема ни дрвећа. Могу се усмртити метком од сребра, али на Нули се не могу наћи драгоцени метали. Могу их усмртити сунчеви зраци, али због Јупитерове сенке, Нула никада не види сунце. Ово последње причињава Аргу још једну сметњу: вампири спавају само дању, а на Нули никада није дан.

SF занимљивости

Једна од легенди америчке научне фантастике, премда веома контроверзан писац, Роберт Хајнлајн недавно је прославио осамдесети рођендан. На уприличеној прослави, где се појавио у црвеном кимону, поклону својих поштовалаца из Јапана, Хајнлајн је изјавио да се управо спрема да почне нови роман. Иначе, недавно се у књижарама појавило последње дело овог аутора – Пловити с оне стране заласка сунца.

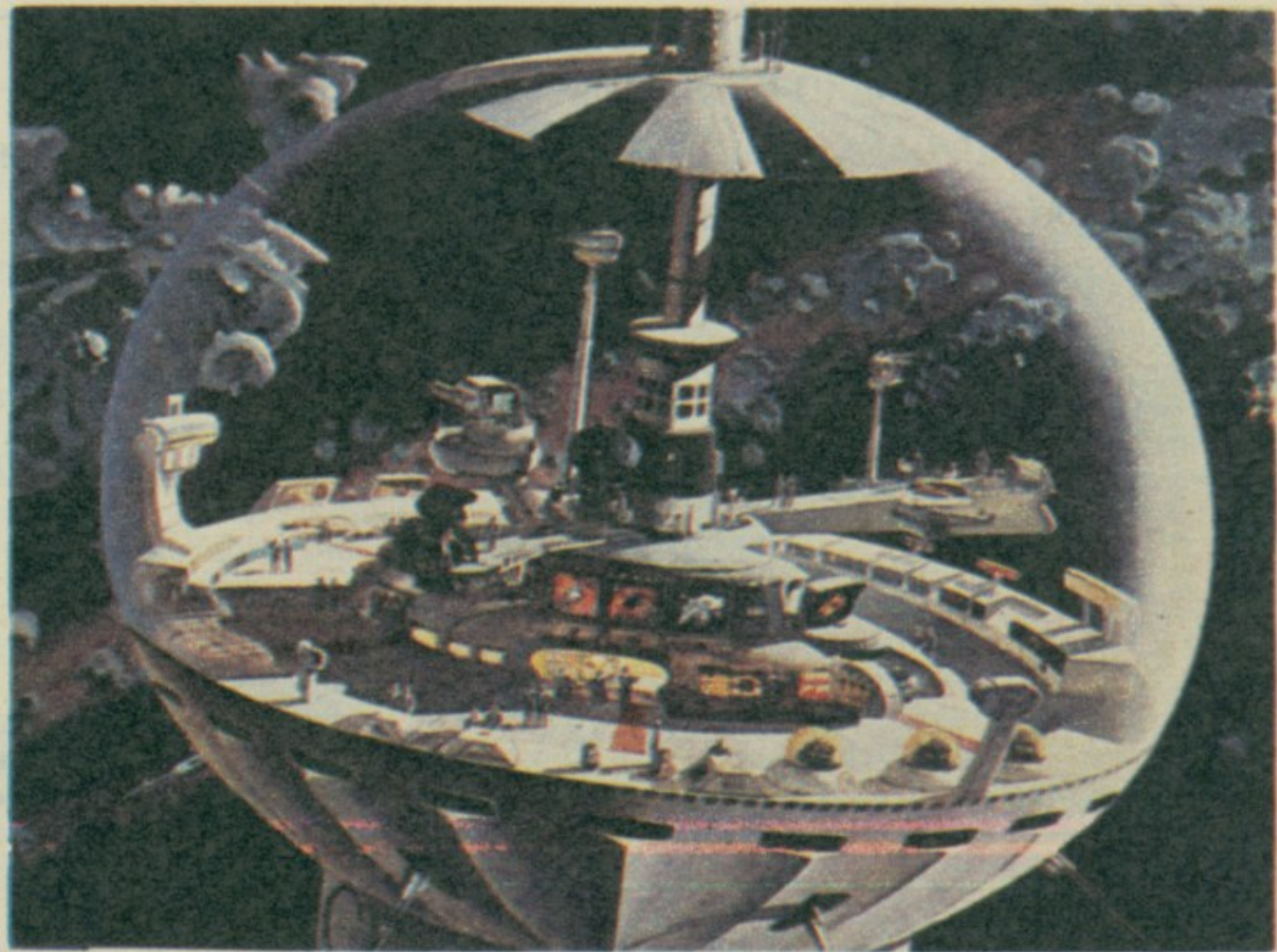
* * *

„Au revoir, adios, auf Wiedersehen, good-bye, addio”

Да SF књиге могу неком доћи главе недавно се умало уверила Трејси Којн, уредница у Тору, данас најјачој америчкој издавачкој кући специјализованој за научну фантастику. Прихватила позив на кафу једног свог колеге, Којнова само што је изишла из канцеларије када се на њен радни сто уз силовит тресак сручила огромна полица SF књига и готово га сасвим уништила...

* * *

У београдској „Просвети” ускоро ће изићи нови роман великог америчког SF писца Фредерика Пола – Чернобил. До пре само десет година ова хроника трагичних догађаја у украјинској нуклеарној електрани представљала би аутентично SF дело, али данас је, на жалост, знатно више својеврсни „документарац”...

Кратко упутство за...

...Пишем пи писмо

ЗАБОРАВЉАМО КАКО ЈЕ
ПРИЈАТНО ЗАТЕЋИ У
САНДУЧЕТУ НЕШТО ШТО
НИЈЕ РАЧУН, ОПОМЕНА, И
СЛИЧНО. ОСИМ ТОГА,
ТЕЛЕФОНСКЕ РАЗГОВОРЕ
НЕ МОЖЕМО ДА УВЕЖЕМО
РУЖИЧАСТОМ ТРАКОМ И
ЧУВАМО У КУТИЈИ ОД
ЦИПЕЛА КАКО БИ НАМ
ЈЕДНОГ ДАНА ПОМОГЛИ У
ТРАГАЊУ ЗА ИЗГУБЉЕНИМ
ВРЕМЕНОМ...

Да је телефон корисна справа, то ваљда нико не спори. Чак је и славни циник Емброуз Бирс у свом **Баволовом речнику** релативно милостив према њему: „Бавољи изум који нам, додуше, омогућује да непријатну особу држимо на одстојању, али, у исти мах (пропуштајући је кроз уво), добрим делом поништава ово своје корисно својство”. Најозбиљнија оптужба на рачун телефона вероватно је она да нас је одучио од писања писама. Разгледнице са летовања типа „Много поздрава из... од...”, новогодишње честитке, а ако имамо неког свог у војсци, онда и покоје писмо – то је сав наш епистоларни опус. (Част изузецима!) Колико пријатеља из далеких места отписујемо зато што нас мрзи да се дописујемо, а телефонирање је прескупо.

Признајте, можда понекад и пожелите да напишете писмо, а још више да га добијете – друго

без првог, на жалост, не иде – али вам је „тешко” да пишете. Другим речима, на умете, или можда и умете, само нисте пробали. Ако одлучите да то учините, можда ће вам помоћи упутства Луиса Керола, написана, додуше, давно али применљива и данас.

Како почети писмо

Ако је ваше писмо одговор на писмо које сте примили, почните тако што ћете освежити памћење о томе на шта треба да одговорите: дакле, прочитајте примљено писмо.

Затим долазе адреса, марка и коверат. „Шта! Пре него што напишем писмо?” Наравно. А ево шта ће се догодити у супротном. Писаћете до последњег тренутка, а онда, у средини последње реченице, открићете да немате више времена. Тада ћете на брзину нашкрабати остатак и потпис, залепити коверат, и адресу исписати хијероглифима. На пошти ћете морати да станете у ред за марку (када већ чекате, није ли боље да

их купите више и сачувате за идући пут?), а на крају ће вам се писмо вратити с напоменом „адреса нечитка”.

Следеће, ставите своју **пуну** адресу на полећини коверта или у леви горњи угао папира за писање.

После тога, у десном горњем углу напишите **пун** датум. Иначе ћете довести у забуну некога ко једном пожели да среди ваша писма хронолошким редом, а тамо стоји само „17. фебруар”, „20. мај”, без **године** да покаже које је старије. И никада, никада, драга моја (ова напомена упућена је **само** дамама: ниједном припаднику

мушког пола не би пало на памет да тако поступи) немојте уместо датума написати само „Среда”!

Шта даље чинити

Ево једног златног правила за почетак: **Пишите читко**. Дobar део свракописа долази просто од тога што пишемо **сувише брзо**. Дobar одговор, нема збора: али каква права имате да то чините на штету свог пријатеља? Зар **његово**/њено време не вреди колико и ваше? Пре неколико година, добијао сам писма од једног пријатеља – при том веома занимљива писма – написана једним од најстрашнијих рукописа који су икада

ЗАБАВНИКОВ СВЕТ КОМПЈУТЕРА

НАДМЕТАЊЕ СА ЛЕОНАРДОМ

У досадашњим
наставцима
ове серије,
упознали смо се
са радом
тима стручњака
предвођеним
Џоном Ф.
Асмусом

Обавештења садржана у дигитализованим подацима могу бити статички приказана у виду хистограма. Такви хистограми могу показивати стварне податке о слици, а чак и одредити делове који одударају од целе бојене површине и препознати површине које су другачије нијансе од суседне. Да би се постигао одраз боја коју је имала слика коју је Да Винчи оригинално насликао, потребно је мало дуже времена проучавати хистограме и тако одредити колику је промену могла да претрпи одређена боја на слици. Као што се и могло очекивати, после потребних израчунавања, добијени су завидни резултати. Наиме, било је потребно сваку од боја „препознати“, односно пребацити у бројчани вид (види прошли број Забавниковог Света компјутера), а затим ту цифру променити да би се постигла жељена нијанса. Тако, сваки пиксел плаве боје (наравно, у питању су нијансе које носе различите вредности) било је потребно компјутерски „префарбати“ и то тако да бројчана вредност нијансе боје буде 0.4 пута мања од претходне. Вредности зелених пиксела су се делиле са 0.2, док су црвени остали какви јесу. Тако је, између осталог, постало јасно које су боје, током времена, најподложније променама ако се узме у обзир које је врсте боја користио Леонардо да Винчи.

Пример за корекцију боја је слика бр. 1. Ту можете видети ди-

гитализовану слику Мона Лизе (резолюција је 1024 x 1024 тачке) код које су боје исправљене. Међутим, ако је веровати Џону Асмусу, ова исправка није потпуна. Ако бисмо мало боље погледали нашу фотографију, можда ћете приметити и одређене светлије површине на девојчиној коси. Већина уметника који су видели ову нову „верзију“ Мона Лизе сложили су се да је процес заиста примеран, тим више што је заиста постигнут успех у креирању „живљих“ боја него на самом платну. Највероватније је да је управо те нијансе користио сам Леонардо да Винчи.

Филтрирање

О недостацима измене боја већ смо рекли пар речи, па би сада прешли и на следећи корак који је примењивао UCSD (Џон Асмусов) тим. То је било филтрирање дигитализоване слике (као оне у резолуцији 1024 x 1024). Како цела процедура тече? Као прво, генерише се дводимензионална матрица чији елементи представљају фазу и амплитуду одбијене светлости које су у ствари „одговорне“ за наше посматрање. Онда се користи посебан софтвер који „препознаје“ оне фазе и амплиту-

де које представљају вредности „светлуцања“ које се створило на Мона Лизиној коси. Наравно, касније је лако те површине затамнити. Илустрација овог процеса налази се на слици бр. 2, где се виде поједине фазе у раду филтера. На првој слици види се дигитализована Мона Лиза која има те додатне светлуцаве површине у коси. Друга слика већ је снимак екрана компјутера где су обележене све боје спектра. Програмер затим одабира вредност фазе и амплиту-

де одбијене светлости које рачунар памти (трећа сличица), а затим је и налази (ако се задубите у доњи леви угао наше слике број 2, можда ћете препознати увеличани део Мона Лизине слике, тачније њене косе која је „прошарана“ светлим површинама). На крају је потребно наложити компјутеру да препозна и измени све светлије површине, а да остави оне тамне све док се не добије коначан производ, односно комплетна Мона Лиза (на слици 2 крајњи изглед је у доњем десном углу).

После овог филтрирања, добија се задовољавајући изглед, иако су боје блеђе него што би се могло сматрати „перфектним“. Зато је процес филтрирања проширен, до селективне манипулације подацима.

Селективна манипулација подацима

Прилично дугачак и замршен назив за ову технику, зар не? Ипак, и у самом њеном имену могуће је наслутити на ком је принципу заснована ова техника. Да видимо:

Током измене боја, осим на већим површинама (као што је Мона Лизина коса), долазило је до ситних грешака целом површином слике. Те грешчице су стварно мале, али их може имати (у ствари и има их) веома много, па мењају цео изглед слике. Зато се користи селективна манипулација подаци-

ма где се све нежељене боје замењују одговарајућим, а оне које су у реду, остављају се какве јесу. То би био најједноставнији приступ том задатку који се чинио веома великим и дуготрајним. Посао је донекле олакшан на следећи начин: узет је у обзир случај да су поједине боје на слици мењане два пута у процесу корекције. То се могло догодити најчешће у комбинацији плаво-зелено, када би рачунар неки пиксел прво препознао као плавог, на пример, изменио га, а затим тај исти, измењени поново „погледао“ и „установио“ да сада боја „вуче“ на зелено. Поново би му мењао нијансу и све би отишло у далеку крајност.

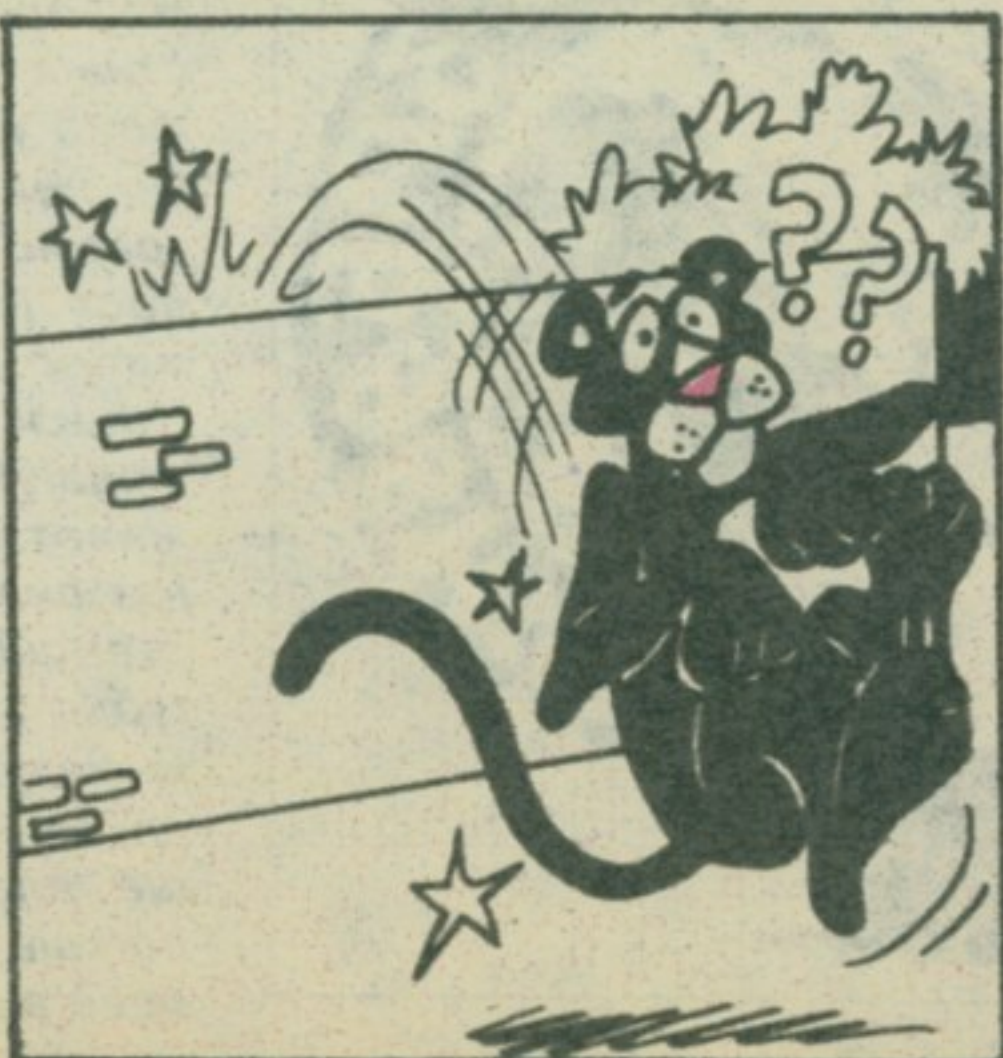
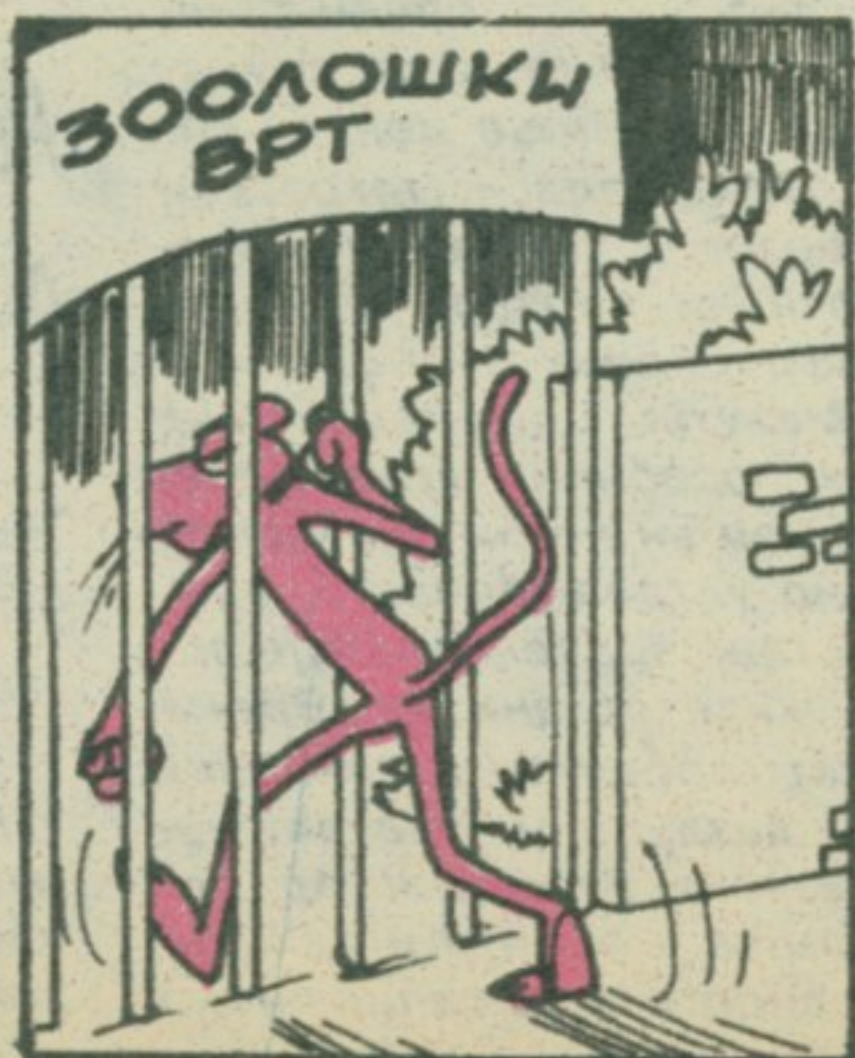
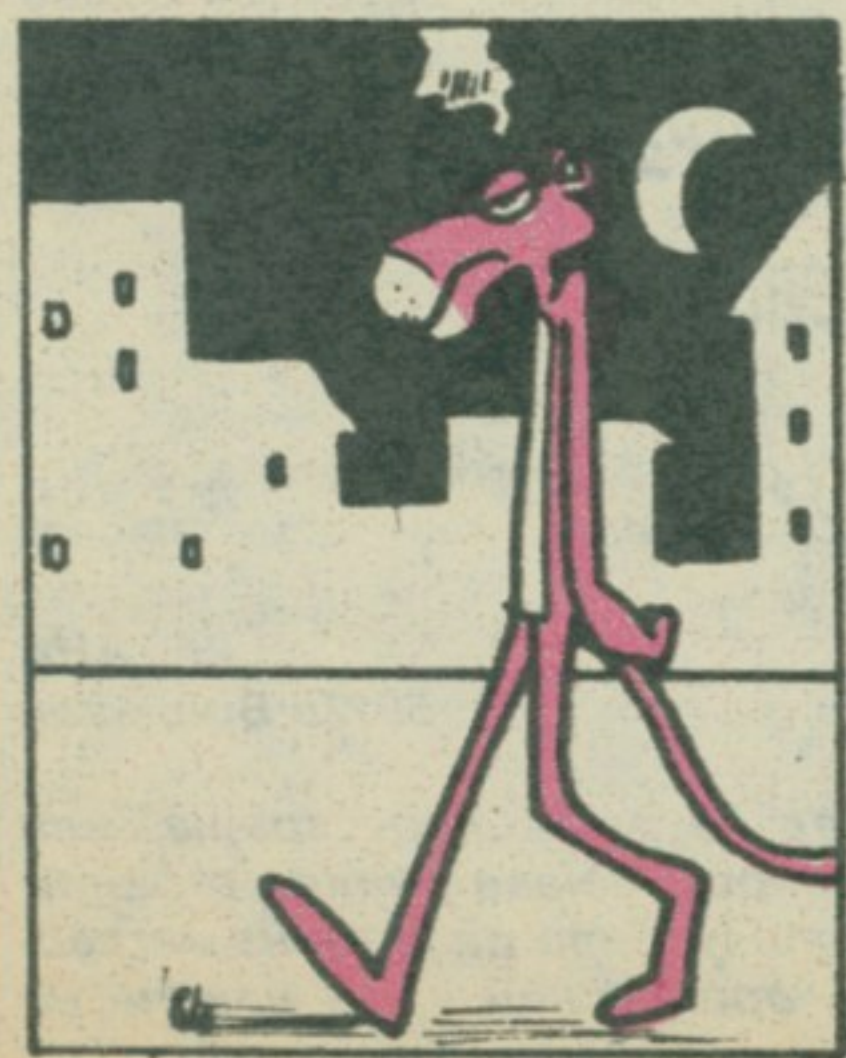
И на крају, после толико заврзалама и малих и великих проблема, добијена је лепа и обновљена дигитализована слика Мона Лизе. Можете је видети на слици бр. 3. Сliku коју видите можете упоредити са сликом бр. 2, и надамо се да ћете увидети неке разлике. Да поновимо, слика број 2 је Мона Лиза после корекције боја, док је слика број 5 Мона Лиза после корекције, филтрирања и селективне промене података.

Ако мислите да се ту завршава прича о Мона Лизи, преварили сте се. У идућем броју бавићемо се мало једном изгубљеном огрлицом и завршити нашу серију текстова о Image Processingu. Поздрав свим читаоцима!

Никола Попевић

ПАНТЕР ПАНТА

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Иван Стојановић

В. д. руководиоца ООУР-а и в. д.
главног и одговорног уредника
„Политикиног забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног
уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић,
Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић,
Љиљана Златковић, Милан Илијин,
Милован Кљејић, Нада Михаиловић,
Душан Петровић (председник), Дра-
гољуб Петровић, Радован Поповић,
Зора Продановић, Радомир Ристић
(заменик), Верица Смиљанић и Ник-
ша Стипчевић. Чланови Савета из
Редакције: Дарко Рибникар, Зефири-
но Граси, Соња Јашовић, Мирјана
Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Ол-
га Вукадиновић, Душан Глушац, Бо-
јана Дожић, Светлана Ивановић, Ми-
на Илић, Соња Јашовић (графичко-
технички уредник), Мирјана Крсту-
ловић, Иван Лончар, Мирјана Марин-
ковић (уредник стрипа), Иванка Ми-
ладиновић, Петар Милатовић, Вера
Милићевић, Весна Минић, Нада Не-
вајдић, Вито Недељковић, Биљана
Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран
Петканић, Радоје Савић, Весна Соф-
реновић, Војислав Стаменовић, Не-
дељка Сташић, Даринка Тодоровић,
Миленико Тодоровић, Милош Томић и
Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић
и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ –
ООУР Издања за младе „ПОЛИТИ-
КИН ЗАБАВНИК“ за Македонија 29,
11001 Београд. Поштански факс 124.
Телефони: секретаријат 324-471, ре-
дакција 324-483, техничка редакција
326-620, централа 324-191 и 325-761.
Рукописи, фотографије и цртежи се
не враћају. Огласна агенција: Маке-
донска 35/1, тел. 322-711. На основу
мишљења Републичког секретаријата
за културу СР Србије, број
413-2973-02 од 22. 1. 1973. године не
плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 300 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 3.318 динара, полуго-
дишња 6.636 динара, годишња
13.272 динара

ПРЕТПЛАТА
ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 6.636 динара, полуго-
дишња 13.272 динара, годишња
26.544 динара

Претплата се врши на жиро-рачун
број 60801-601-29728 уз обавезну на-
заку НО „Политика“ ООУР „Продаја“
– претплата на лист „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО
У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:
САД \$ 38.-
СР НЕМАЧКА ДМ 70.-
ШВЕДСКА Шкр. 244.-
ФРАНЦУСКА Ффр. 233.-
ШВАЈЦАРСКА Шфр. 58.-

Уплате из иностранства слати на де-
визни рачун НО „Политика“ код „ИН-
ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун
број 60811-620-63-267300-00054 уз
обавезну назаку ПРЕТПЛАТА НА
ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника
одговоран: Миливоје Весовић, руко-
водиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

НАСЛОВНА СТРАНА:
РАСТКО ЂИРИЋ

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM) штампана ствар, штампање; по закону обавезно означавање имена издавача и уредника, одговорних за садржину часописа и листова.

Забавник на енглеском

Нисам до сада писала писма часописима. Али данас, пе-
так је, читам писма ваше „Мале по-
ште“, читам како људи са свих стра-
на хвале Забавник и збиља га воле,
и онда не могу да вам не пишем.

Тачно је да имате хипнотички ути-
цај на своје купце. Ето, мени уоп-
ште није јасно како то да нисмо
престали да купујемо Забавник, па
ни сад кад је хлеб 700 динара. Како
то да о томе нисте писали, где све у
свету излази Забавник, где се може
купити? Има ли га и на другим кон-
тинетима, а ако има, какав Забавник
излази у земљи кенгура, трешњевог
цвета или земљи млечних чокола-
да? С времена на време, видим адр-
есе разних младих људи из других
земаља у вашој рубрици за дописи-
вање. Како та писма стижу до вас?
Како изгледа Забавник виђен очима
„белог света“, пишите мало о томе,
нећемо мислити да сте уображени.

У међувремену, мислим на вас и
читам вас. Пољубац Хогару!

САЊА

Првомајска 47
Земун

Забавник, без обзира на твоје
лепо мишљење о нашем „свет-
ском имиџу“, Сања, излази само у
три наша издања – ћириличном,
латиничном и на словеначком.

„Бели свет“ га добија преко „Про-
свете“ која га шаље у САД, Аус-
тралију, целу Европу, афричке
земље. Купује се у већим градови-
ма, на киоску. Месечни тираж за
иностранство је око 6 хиљада
примерака. Иначе, Забавник вер-
ни читаоци обично добијају путем
претплате. Што се тиче писама из
иностранства, она или стижу пра-
во на нашу адресу и обично су на-
мењена, како ти кажемо, рубрици
дописивања, или их добијамо пре-
ко културних центара. Недавно
смо једно примили од нашег Не-
мачког културног центра – младић
им се јавио и изразио жељу да се
дописује с младима Југославије.

„Магла“ у свемиру

Нас три читамо Забавник још
од малих ногу, а пишемо вам
први пут. Чуле смо да се између
Сунца и Земље налази нека магла
која спречава Сунчеве зраке да до-
пру до наше планете. Да ли је то и-
стина и да ли је због тога ове године
тако често било лоше време?

Читатељке М. И. и Т. из
СР Македоније

Између Сунца и Земље не нала-
зи се никаква магла него практич-
но празан простор, вакуум, испу-
њен једино честицама са наше
звезде („сунчев ветар“), електро-
магнетским зрачењем и магнет-
ским пољима. Сунце зрачи елек-
тромагнетске таласе у широком
спектру, од радио-фреквенција,
преко инфрацрвеног и видљивог
зрачења, до ултраљубичастих,
рендгенских и гама-фреквенција.
Највећи део овог зрачења не
стиже до тла, јер га наша атмо-
сфера упија. До Земље допиру са-
мо неки радио-таласи (такозвани
„радио-прозор“), видљива свет-
лост („оптички прозор“) и дели-
мично инфрацрвени и рендгенски
таласи. Међутим, да нема ових
упијајућих особина атмосфере,
живот на Земљи не би био могућ,
јер снажно ултраљубичасто, рен-
дгенско и гама зрачење делује по-
губно на живе организме. Време
је резултат глобалних и локалних
промена у ваздушном омотачу на-
ше планете, а зависи и од по-
ложаја Земље у орбити и од Сун-
чеве активности, која се циклично

мења. На време утиче и сам чо-
век, зато што у ваздух испушта
штетне гасове и материје. Тако се,
на пример, повећањем количине
угљен-диоксида ствара такозвани
„ефекат стаклене баште“, који до-
води до општег повећања темпе-
ратура у атмосфери и дугорочних
неповољних климатских промена.
А гас френол (из спрејева и издув-
них авионских гасова) уништава
озонски слој у атмосфери, који
нас иначе штити од ултраљуби-
частог зрачења.

Не слажемо се

Пишемо вам у вези с писа-
ним стриповима, први сте
штампали у броју 1854. Обожава-
тељке смо филмова као што су „По-
лицајац с Беверли Хилса“, „Карате
Кид“ и зато нам је мило што сте их
објавили. Не слажемо се с другом
Шоракком, као ни наши пријатељи
сличног узраста. Сви смо за то да
се у Забавнику објављује за сваког
понешто. Немамо ништа против Ци-
циног кутка, јер је он намењен нај-
млађима. Не желимо да се супрот-
ставимо старијима, али ако сте у
могућности, наставите са штампа-
њем писаних стрипова.

МАЈА и НАТАША из
Новог Сада

Пишем вам јер не могу више да
поднесем „свађу“ о томе шта фали
Забавнику или шта је добро, јер су у

питању различити укуси. Слажем се
да стрипови у средини треба да бу-
ду квалитетни, али ни освежење
као што је био писани стрип „Карате
Кид“ није лоша идеја. А Кармен, чи-
је сте писмо објавили у броју 1860,
не може пресудити да ли је Забав-
нику потребан постер.

БИЉАНА
Титов Велес

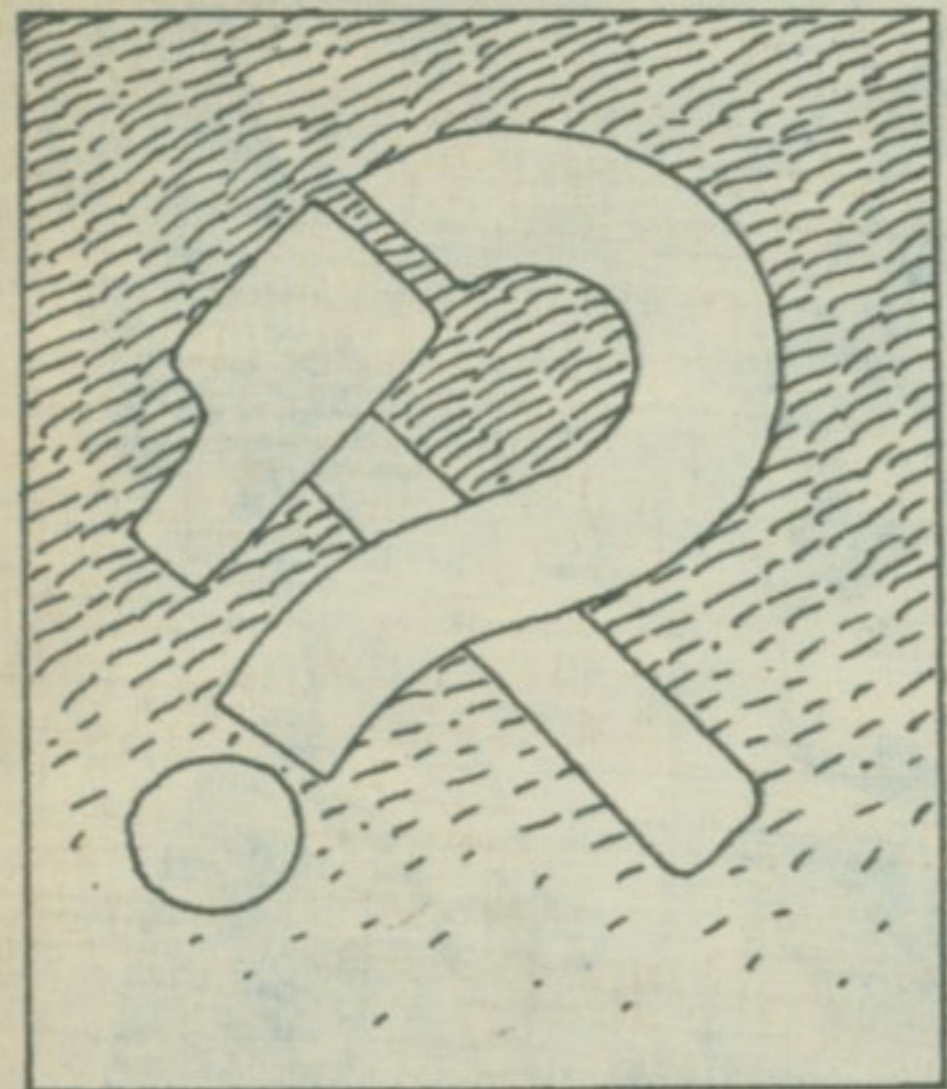
Реч која се више не преводи

Често сам наилазила на реч
„перестројка“ па ме занима
шта значи.

АНА
56275 Бошњаци

Кад се речи „перестројка“ или
„гласност“ појаве у неком страном
часопису, било да је он на енглес-
ком, француском или – нашем, не

преводе се. Тачно се зна да је „перестројка“ престројавање а да „гласност“ значи – отвореност. Могло би се рећи да је совјетско друштво, на челу, с Михаилом Горбачовом, генералним секретаром

Партије, кренуло у, како је то изјавио Георгиј Смирнов, совјетски академик и филозоф, другу револуцију по реду у којој се не уништавају основе „старог“ друштва него, на темељима октобарске револуције, долази до квалитативних промена. По речима Горбачова, то је процес обнове и демократизације читавог совјетског друштва.

А како је Јевгениј Јевтушенко, чувени совјетски песник, објаснио шта је „гласност“? „Метафорички се гласност може описати као ваздух, а национална економија као тло. Лакше је и брже освежити ваздух него преорати и оплодити земљу, али је пречишћен ваздух неопходан пре него што се здраве промене могу учинити на земљи. Рано је још говорити о променама. Морамо да сачекамо да земља упије ваздух и оплемени се.“

Чувај бицикл да ти дуже траје

Ваша сам редовна читатељка иако вам пишем први пут. Купила сам десетобрзинац, али не знам како да га конзервирам за зиму. Ако знате (знам да знате) молим вас одговорите ми. Ваша ода-на читатељка.

БОЈАНА из Скопља

Одговор смо добили на правом месту, од правог човека. Миодраг Костић, председник Бицикличич-

ког савеза Београда, ненадашњи репрезентативац, каже да бицикл прво треба добро очистити, од блата, корозије, неком меком крпом обрисати ланац. Затим га треба подмазати машинским уљем, то исто уље мало сипати у сајле за кочнице, намазати и главу точкова. Гуме испустити на пола а брзину променити тако да ланац стоји на најмањем зупчанику (да не би било оптерећења). Овако спремљен бицикл може да се држи и напољу, на тераси, али га онда прекриј неким најлоном. Ако је у соби, испод њега постави новине, да случајно не процури уље и не наљути твоје родитеље. Кад на пролеће поново решиш да га возиш, све добро пребриши, поново га подмажи, напумпај гуме и – вози!

Тражимо од вас савет

Када се у јулу појавило писмо „Вишња има предлог“ (број 1857) стигле су нам у редакцију многобројне подршке идеје наше читатељке из Ријеке. Бар тридесетак читалаца гласало је за Вишњин предлог да се уведе „тинејџерска рубрика“. А, да подсетимо, Вишња мисли да треба да пишемо о бригама деце растављених родитеља, о пубертетској „кризи“, љубавним јадима и да све то буде без, како она рече, „табу-тема“. Не обећавамо тачно када, али потрудићемо се да „вашу страну“ уведемо што скорије. До тада, не би било лоше да нам тачно кажете које су то теме које би вас интересовале, шта вас то мучи, а не желите ником (сем нама) да поверите, да ли постоје дилеме које не можете сами да решите?

Очекујемо да нам се поново јавите?

РЕДАКЦИЈА

Ништа без Јаке

Прави разлог што ти пишем је што сам прочитала да се групи „Валентино“ одбројавају последњи дани и да постава у саставу: Зијо Ризванбеговић, Суад Јакирић, Емир Чолић, Никша Братош и Адмир Волић неће више постојати. Да ли је то стварно истина? Да ли је певач Суад ожењен?

ЈЕЛАНА (Јеца) КИШ
Београд

Драга Јелена – Јецо, можеш да одахнеш. Певач сарајевске групе „Валентино“, Суад Јакирић – Јака не напушта групу, него је само привремено оставља јер је на одслужењу војног рока. Добро обавештени извори тврде да ће, предвођена „шефом“ групе Зијом Ризванбеговићем – Зијом, група „Валентино“ наставити да ради кад им се певач врати из војске. Иначе, лепи Јака није ожењен.

Пеђин предлог

Чим сам у броју 1859 прочитао да ћеш, у сарадњи с ЈАТ-ом, направити наградни конкурс „Мој лет авионом“, много сам се обрадовао. То је стварно одлична идеја и одмах ми се свидела, јер сам од прошле године, од мог првог лета авионом на море, заинтересован за све у вези с авионима. Одмах сам одлучио и ја да учествујем. Али, када сам у броју 1861 прочитао да ће награђени читаоци, који путују за Београд, видети и како се прави „Забавник“, разочарао сам се. Ја станујем у Београду и веома бих волео да видим како се прави наш лист, а вероватно то желе и многи други читаоци из Београда. Зар не бисмо и ми

могли, пре или после пута, да видимо како се прави „Забавник“? Ово те питам јер никад се не зна, можда ћу имати среће. Уосталом, шта мисле ваши други читаоци, Београђани?

ПЕЂА БАНОВИЋ
Јухорска 4
11060 Београд

Порука за Влатка из Титограда

Редакција примила писмо и критику усвојила. Већ од наредних неколико бројева пишемо о компјутерима на други начин. Све најбоље.

твој Забавник

У овом броју, Забавнику су писали и:

Бобан Манџукић, Радомира Јаковљевића 122, 37000 Крушевац; Вицко Курсар, Његошев трг 2, 59000 Шибеник; Маја Станојевић, Топличка 20, 17500 Врање; Јелена Ралић, Париске комуне 61, 11070 Н. Београд; Душица Бркић, Љупчета Мишковића, 11325 Марковац; Срђан Стојановић, Мераја 2, 85360 Улцињ; Лада Дадас, АВНОЈ-а 66, 58000 Сплит; Младен Јеромела, Матеа Бенушиа 29, Пула; Миленко Пауновић, Р. Митровића 210, 32000 Чачак; Катарина Вујовић, Викенд насеље „Сабунике“ 310, 57233 Привлака, Задар

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Емилија Динић, Д. Живковића 17, Насеље Главица, 35250 Параћин – има 15 година, воли дописивање, диско музику, сакупља марке и значке.

Ирена Зивлак, Толстојева 37, 58000 Сплит – има 13 година, воли музику, тренира одбојку и жели да се дописује са својим вршњацима.

Наталија Дракуловић, Првомајска 14/5, 11080 Земун – има 12 година, сакупља значке, постере и салвете, воли рок и диско музику.

Саша Заман, Молекова 7, 61211 Љубљана – Шмартно – има 11 година, жели да се дописује с младима из Југославије.

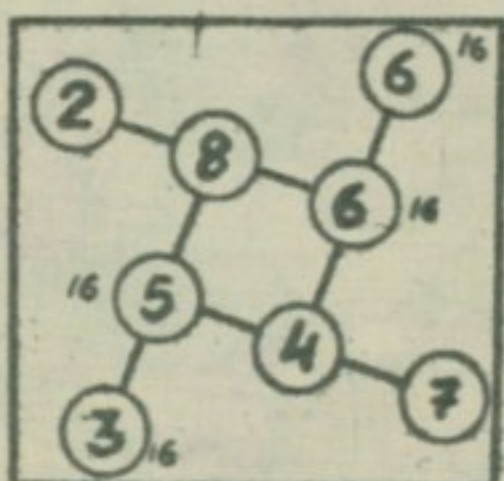
Биљана Радић, Данила Перовића 1, 78000 Бањалука – има 14 година, воли дописивање, путовања, филмове и спорт, бави се модерним балетом.

Весна Радуловић, Љубе Ненадовића 3а, 11500 Обреновац – има 12 година, воли забавну музику, сакупља значке и жели да се дописује.

Весна Мартиновић, Омладинских бригада 7/23, 34300 Аранђеловац – сакупља папирнате лутке и постере, воли музику Елвиса Прислија и Битлса.

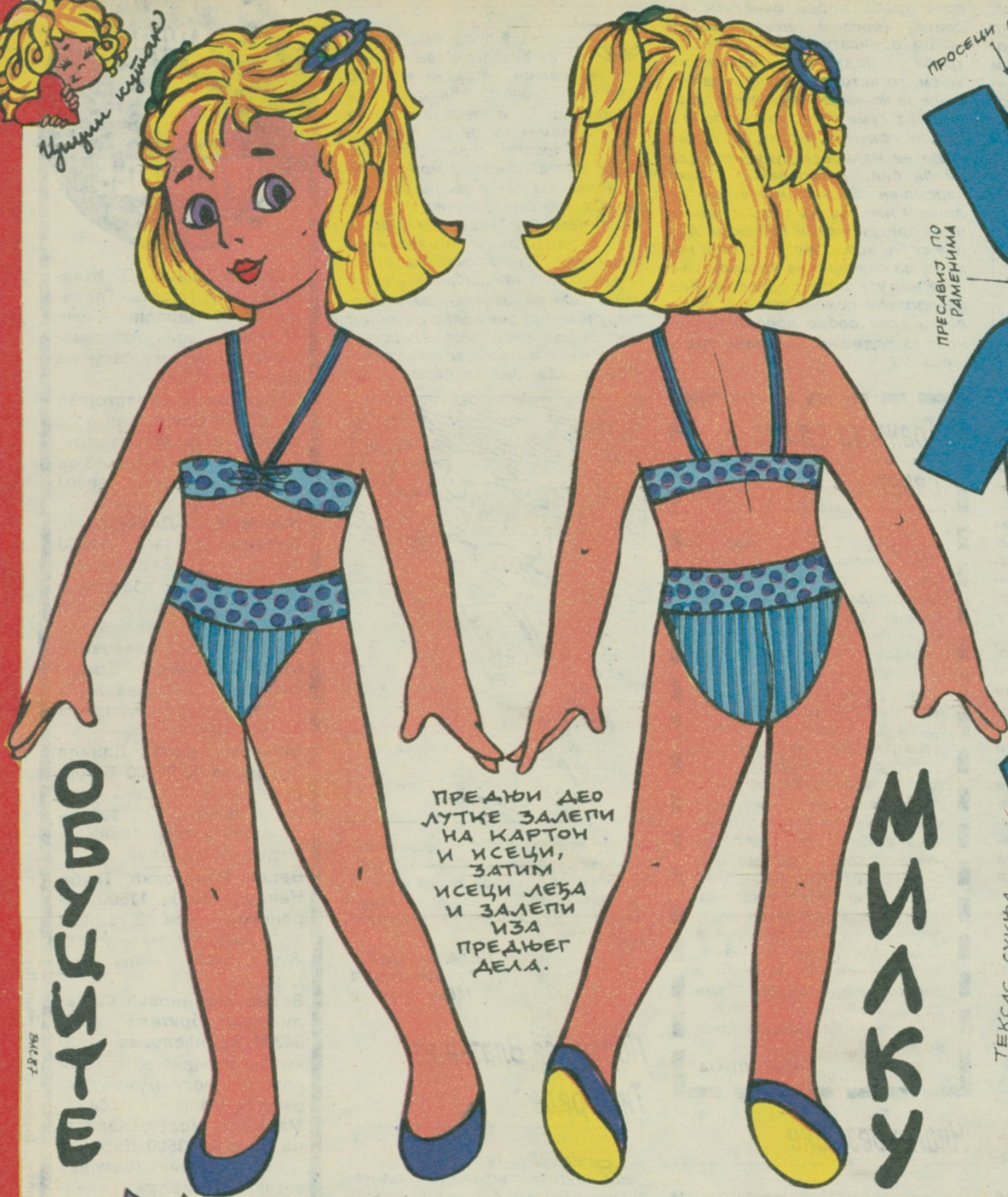
Маријана Чолак, Капета-на Брке 4, 43500 Дарувар – има 13 година, сакупља значке, писма, разгледнице, жели да се дописује с вршњацима.

РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

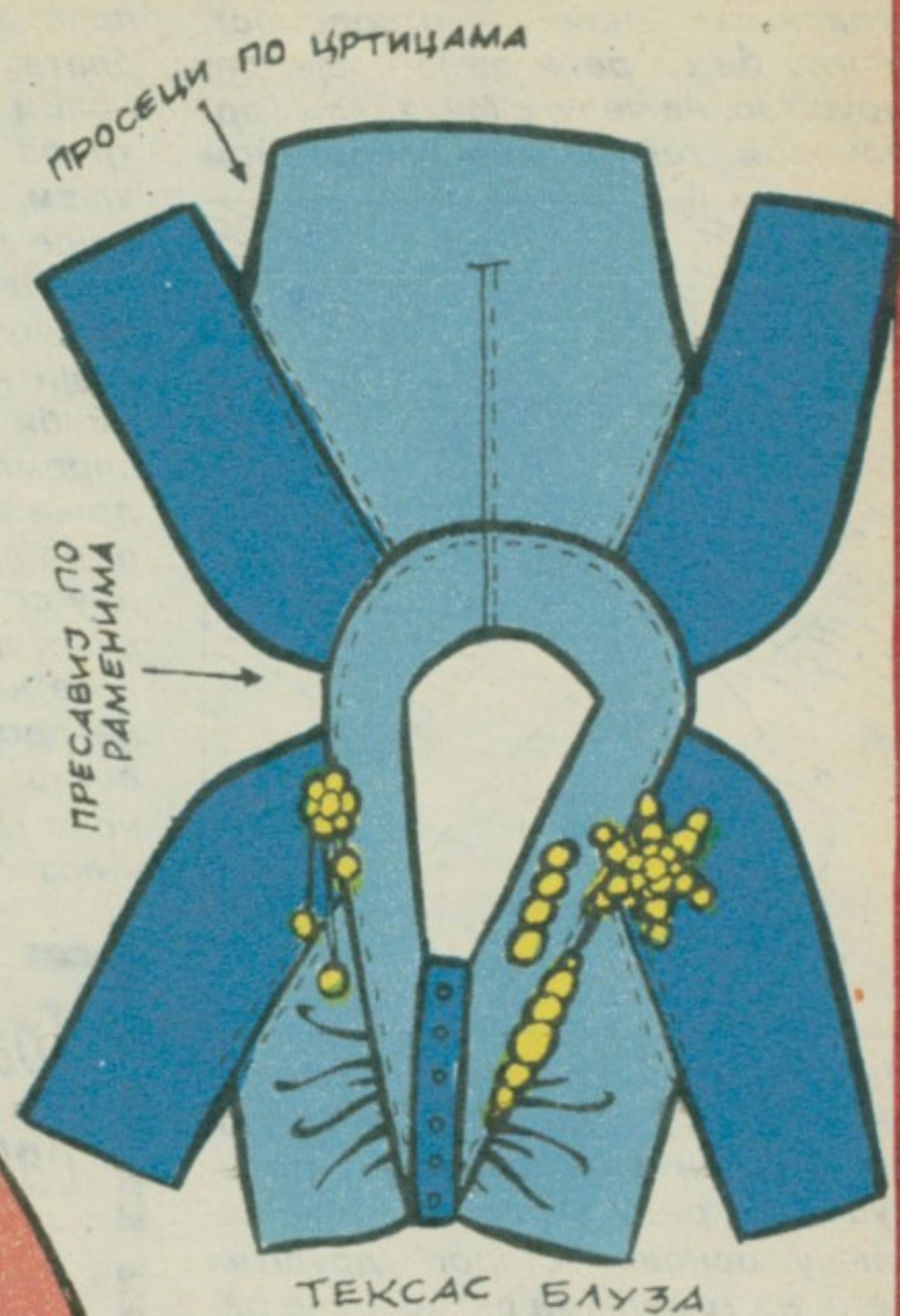

ЗА
ДОБРЕ
МАТЕМА-
ТИЧАРЕ

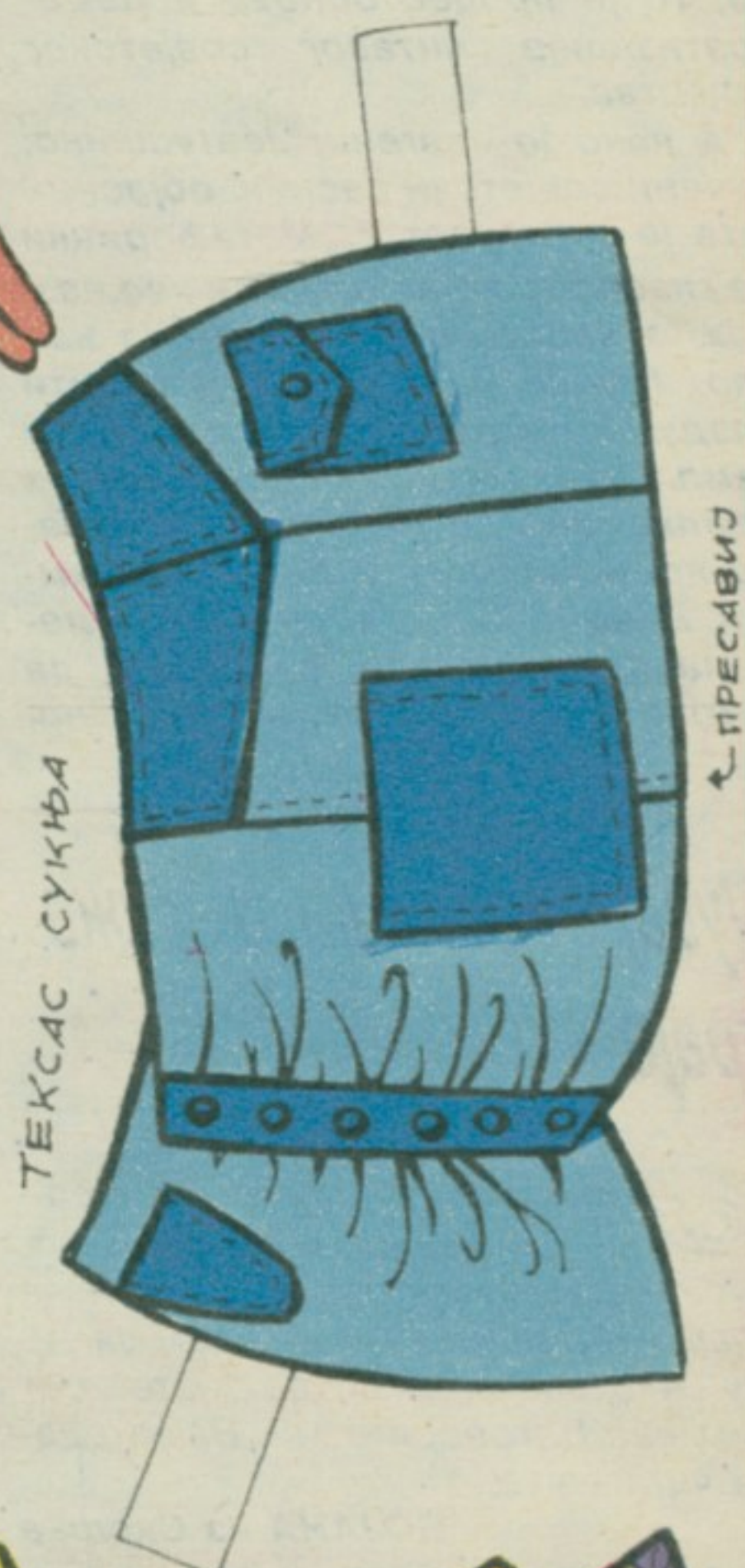
Логички проблем: три маслине и два листа.

ПРЕДЊИ ДЕО
ЛУКЕ ЗАЛЕПИ
НА КАРТОН
И ИСЕЦИ,
ЗАТИМ
ИСЕЦИ ЛЕЂА
И ЗАЛЕПИ
ИЗА
ПРЕДЊЕГ
ДЕЛА.

ТЕКСАС БЛУЗА

ТЕКСАС СУЊКА

ПРЕСАВИЈ

РОМАНТИЧНА ХАЉИНА

ТАКМИЧЕЊЕ У ПУШТАЊУ ЗМАЈЕВА

Небо Сеула у јужној Кореји било је недавно преплављено, предивним

бојама када се више од 300 учесника такмичило у пуштању змајева. Неки од змајева били су дугачки чак 88 метара. Хиљадама посматрача било је тешко да одлуче који је змај најлепши, а нешто лакше који лети највише.

КЕРМИТ ПРОТИВ ЖАБЉИХ БАТАКА

Листи најомиљенијих америчких забавних ликова, после Микија Мауса и Паје Патка придружио се и жабац Кермит, који је управо напунио 31 годину. Кермит и његова девојка, мис Пиги, ових дана су стигли у Вашингтон, у оквиру „Мапет-шоу“ турнеје. Пошто су посетили стотину болесне деце, приредили су рођенданско славље у најпознатијем француском ресторану у Вашингтону. За ту прилику укинута је сервирање жабљих батака.

КОЗА КОЈА ПРЕДВИЂА СНЕГ

Лулу, коза – метеоролог, живи у Берлингтону, Северна Каролина, и власништво је једног фармера. Прошле године прогнозирала је свих пет снежних непогода које су задесиле овај крај. При томе јој вероватно помаже животињски инстинкт, јер чим осети снег, Лулу, која иначе преостало време проводи напољу, одмах се склања у тор. Чак се и у Берлингтонској школи ослањају на њене прогнозе када треба да откажу наставу због невремена, па би школски одбор заиста могао да је запосли, само што би јој плату исплаћивали у овсу а не у новцу.

ДЕЧАК ГЕНИЈЕ

Десетогодишњи Дејвид Хуанг чији је коефицијент интелигенције 159 научио је пре да чита него да хода. Пошто је већ са две године сам читао књиге, мајка га је уписала у предшколску установу. Затим је „прескако“ разреде и са седам година завршио и основну и средњу школу. Почео је да студира у осмој години, а у међувремену је завршио курсеве органске хемије, биологије и математике. Тренутно је на трећој години медицинског факул-

тета. Овај дечак геније, на питање репортера шта би желео да ради кад одрасте, дао је брз и одређен одговор:

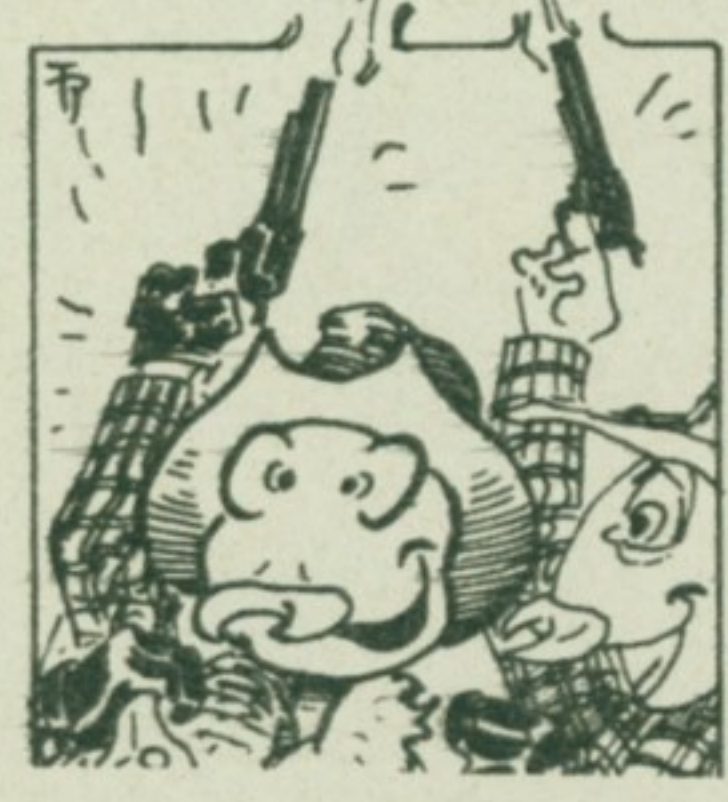
– Волео бих да нађем лек против рака.

МРАВИ НЕ ВОЛЕ РОК

Неки људи разговарају са својим псима, неки тепају својим мачкама, али просто сумњамо да сте до сада срели особу која пева црвеним мравима. Е, па управо то ради 15-огодишњи Шејн Џонсон који воли да смишља и пева песме – за мраве. Пре неколико месеци на Мрављем фестивалу у Маршалу, Тексас, освојио је титулу „светског шампиона у позивању мрава“. Шејн каже да ужива да пева

овим инсектима. И да они цене музику. Посебно воле „кантри“, а не свиђају им се црквене песме, као ни рок. Оперу и да не помињемо.

НОВО!

Е. А. Волис Бац ЕГИПАТСКА МАГИЈА

Амаџије или магични каменови који одвраћају зле духове. Опис и употреба 20 најважнијих амаџија: Живота (Анх), Скарабеја бесмртности, Срца, Златне огрлице, Два прста. Хоровог ока (Учат), Лествица, Змијске главе... Воштане фигуре, речи моћи и бацање чини. Тајна имена и магија звука.

Магичне слике и формуле. Ритуал балсамовања, Отварање уста и очију покојнику – подробен опис најважнијег погребног обреда.

Моћ Изидине крви, бела и црна магија, Египат и алхемија.

Опседнутост демонима и истеривање духова, призивање умрлих, лоши и добри предзнаци, снови, календар и одређивање срећних и несрећних дана, хороскопи, прорицање судбине, преображаји и предсказања.

Формат 13 × 20 cm, 190 стр. 20 илустрација.
Цена књиге 4.200 динара.

ПРВИ ПУТ У ЈУГОСЛАВИЈИ!

Е. А. Волис Бац ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА

Египатске идеје о загробном животу

Књига једног од најчувенијих светских оријенталиста и археолога директора Одељења египатских старина Британског музеја.

Мит о стварању света. Египатски богови: Ра, Изиди, Маат, Шу, Анубис, Тот, Птах... Озирис – бог васкресења. Химне Рау и Озирису. Обичаји балсамовања и сахрањивања умрлог. Подземни свет и паклене муке најцрње таме. Последњи суд. Мерење покојниковог срца на Теразијама правде. Однос двојника, тела, душе, духа, срца и сенке. Путовање душе у загробни свет. Бесмртност и живот на Пољанама вечности.

Илустровано цртежима са папируса.
Формат 13 × 20 cm, 160 стр.
Цена књиге 5.300 динара.

Иназо Нитобе

BUŠIDO

Кодекс самураја

Пут ратника – књига закона који су више од седам векова управљали животима самураја!

Етички кодекс ратничког staleжа који је поставио стандард понашања и идеале карактера за цео јапански народ. „Душа Јапана“ – један од кључних фактора у стварању модерног Јапана.

Књига која открива свет самураја и осветљава извор јапанске традиције.

Поглавља: Храброст, Част, Обавеза лојалности, Васпитање и обучавање самураја, Васпитање и положај жене, Самоконтрола, Харакири и освета, Мач – душа самураја, ... потврдиће вам да је БУШИДО најстрожи кодекс животних принципа који је икад састављен!

Илустровано бројним фотографијама.
Формат 13 × 20 cm, 160 стр.
Цена књиге 4.800 динара.

НАРУЦБЕНИЦА

Наручујем поузећем следеће књиге:

ЕГИПАТСКА МАГИЈА _____ ком.

ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА _____ ком.

БУШИДО _____ ком.

Наручбенице шаљите на адресу:
ИНТЕРМЕДИА, пошт. фах 20-104, 11030 Београд 8.

име и презиме

улица и број

пошт. број и место

